

THE JUVENILE JUSTICE SYSTEM IN SPAIN

José Luis de la Cuesta*
Isidoro Blanco Cordero**

Summary

1. Relevant legal framework regulating criminal proceedings against juvenile offenders. 2. Age thresholds of criminal responsibility and liability to prosecution. 3. Specialized agencies. 3.1. Judges specialization. 3.2. Prosecutor's specialization. 3.3. Specialization required for any, other figure acting in the proceedings. 3.4. Social services (or similar agencies) involved in the proceedings. 4. Early definition of the proceedings. 5. Personality assessment procedures. 6. Mediation. 7. Personal liberty. 8. Safeguards for the protection of minors. 8.1. Affective and/or psychological assistance. 8.2. Preventing the disclosure of the juvenile offender's identity. 8.3. Other measures. 9. Final remarks.

Key words:

1. Relevant legal framework regulating criminal proceedings against juvenile offenders

Very important transformations in the treatment of juvenile offenders have intervened during the last decade of XXth century and the beginning of XXIst century in Spain¹.

1.1. Due to the absence of guarantees and procedures, twelve years after the approval of the new Constitution of 1978, the old welfare-model (the „tutelary model”) - regulated by an Act of 1948 and devoted to minors up to 16 - was declared unconstitutional by the Constitutional Court. This decision opened a process of deep transformation in the system of treatment of offenders under 16. Following the traditional positivist-correctional approach, the old „tutelary model” considered that delinquency among minors was a symptom of the need of public intervention to reform the individual quest for their social rehabilitation. Sanctions (measures) had to be not particularly punitive, but corrective and re-educative and they had to be inserted in the broader frame of protective interventions towards minors neglected or in danger. Theoretically, this system was only intended to protect, to improve and to give help: so, although deprivation of liberty was frequently imposed, tribunals did not need to be integrated by professional judges and no special guarantees had to be fulfilled. Indeed, the 1948 Act clearly stated that no ordinary or special procedure should be observed by the “tutelary tribunals”: they intervened without separation between investigation and adjudication with a full „freedom of criterion”, independent from all

---

* Professor of Criminal Law, Ph.D., University of the Basque Country, President of the International Association of Penal Law (2004-); Director of the Basque Institute of Criminology; Deputy of the President of the Society of Basque Studies (2005-); Elected member of Jakiunde Academy; Member of the International Scientific Advisory Board (Fachbeirat) Max Planck Institut für ausländisches und internationales Strafrecht (Freiburg, Germany) (2008); Member of the Board of Directors of the International Society of Criminology; Member of the Governing Board of the Istituto Superiore Internazionale di Scienze Criminalli (Siracusa, Italy); Member of the Governing Board of the Centro Internacional de Investigación sobre la Delincuencia, la Marginalidad y las Relaciones Sociales, San Sebastián; Honorable Professor, Northwest University of Politics and Law (Xi'an; China). E-mail: joseluis.delacuesta@ehu.es.

** Professor of Criminal Law, Ph.D., Department of Public International Law and Criminal Law, Law Faculty, University of Alicante, Spain, (e-mail: isidoro.blanco@ua.es).

¹ José Luis de la Cuesta, 1999, 101 ff.

kind of juridical concept and consequence, and taking into account only the nature of the facts and the minor's conditions. The hearings were not public and intervention of a lawyer was not allowed.

Spanish literature had since long criticized this model and demanded its substitution by a different system. Separation between the protective and the correctional intervention was achieved in 1996. According to the 1996 Minors' Legal Protection Act, the protection of minors was put under the responsibility of the social services (in particular, those of the Autonomous Communities)² and the civil Judges. But, although in 1985 the new Judges for Minors were established by the new Act on Judicial Power and although it required the government to present to the Parliament a new Bill on Minors, the reform of the system of intervention related to juvenile offenders had to wait until 1992. Indeed, only after the decision of the Constitutional Court (STC 14 February 1991) declaring unconstitutional the former regime, an „urgent” reform was approved. The Organic Act 4/1992 established a minimum age (12 years old) for the judicial intervention towards teenager delinquents (under 16) and „provisionally” introduced a hybrid system of reaction (tutelary/penal/social) based on the principle of the „best interest of the minor”³, considering that criterion governing intervention had to be the minor's education and social reintegration needs and not punishment or repression. The new proceedings, fully complying with the constitutional guarantees for minors, were inspired by the principle of flexibility and opened the way to the implementation of different means of diversion. It was also envisaged to refer minors who had committed non-serious offences (without violence or intimidation) to the social services, either directly or with a warning. The Organic Act 4/1992 equally gave an answer to an insistent request: the establishment of the technical team⁴. Integrated by a psychologist, a social assistant and an educator, its a „overriding role”⁵ was to facilitate the Public Prosecutor's and Judge's decisions concerning the minor's education and social reintegration, by issuing of a report on the minor's psychological, pedagogical situation and family background. New measures having a maximum span of two years were introduced. But the system was full of ideological contradictions⁶ and was not really helpful to make the concerned minor to assume responsibility⁷.

1.2. In 1995 a new Penal Code was approved in Spain. This Code raised from 16 to 18 the age limit for the Code's application, but the price⁸ was the admission of the penal responsibility of minors (Art. 19). The system introduced in 1992 was provisionally maintained in force until the approval of the new Act regulating the penal responsibility of minors.

1.3. Following the provision of Art. 19 of the new Penal Code, the Organic Act 5/2000⁹ introduced the new Spanish system of penal responsibility, giving a dear priority to educative and re-socialization criteria over those of the social defense¹⁰.

The Act came into force only one year later (January 2001), after several reforms; one in particular, related to the treatment of minors committing very serious crimes and, in particular, terrorism¹¹, was very criticized (Organic Act 7/2000).

---

² Spain is integrated by 17 regions, which benefit of a political autonomy, called „Autonomous Communities” (Comunidades Autonomas).

³ Altava Lavall, 2002, 247; Higuera Guimera, 2003, 253; Palacio Sanchez Izquierdo, 2000.

⁴ Beristain, 1995, XIV.

⁵ Urra Portillo, 1995, 8.

⁶ Rios Martin, 1993, 234.

⁷ Funes, 1998.

⁸ Cuello Contreras, 2001, 205.

⁹ Boletín Oficial del Estado, 13 January, 2000.

¹⁰ Cantarero Bandrés, 2002, 29; however, Cuello Contreras, 2001, 205.

¹¹ Etxebarria Zarrabeitia, 2001a.

In December 2006 a new reform has been introduced by the Organic Act 8/2006¹² in order to:

- Assure a higher proportionality between sanctions and the seriousness of the offence, opening new possibilities to the imposition of internment in closed regime, extending the limits of internment (not only if imposed as a sanction, but also as a preventive measure) in the most serious cases and allowing the execution of internment measures in penitentiaries as soon as the juvenile turns 18;

- introduce new measures, such as the prohibition to enter in contact or in communication with the victim, the victim's relatives or other persons; and

- strengthen and recognize the victim's rights.

This reform will come into force in February 2007.

Most of the changes introduced in 1992 were adopted by the Organic Act 5/2000, a comprehensive Act regulating both the penal and procedural aspects of the penal responsibility (and the civil liability) of minors having committed any of the criminal offences regulated by the Adults' Penal Legislation¹³. Nevertheless, the Organic Act 5/2000 has mainly a procedural content - only some of the provisions are-strictly of a penal nature¹⁴. It is thus a specialized Act, not embodied either in the Penal Code, or in the Criminal Procedure Code, even if the subsidiary application of both texts is envisaged to complement its provisions or to fill eventual gaps.

1.3.1. The Organic Act 5/2000 regulates, therefore, all of the material, procedural and executive aspects of the intervention against juvenile delinquents, establishing a system integrated within the criminal justice system. The main axes of the new system are the following¹⁵:

a) minor's penal responsibility: coherently with Art.19 of the penal code, the new model is aimed at reducing the importance of the ideas of protection and paternalism and dearly admits the „penal responsibility,, (or criminal responsibility) of minors. Thus, the Organic Act 5/2000 regulates this eventual penal responsibility as a *sui generis* one¹⁶, distinguishing between its ascertainment and the related consequences. The ascertainment of the penal responsibility, in a formal sense, is governed by parameters similar to those for adult criminal responsibility; in fact, the grounds of the minor's penal responsibility are not different from the adult's one: committing a penal offence and no concurrence of any of the possible causes of exemption generally set out by the Penal Code (Art. 5.1);

b) a mixed model: penal responsibility and re-education: in the trend opened in 1992, the new model is not a punitive, but a mixed one, fully complying with the Convention on Children Rights. The declaration of penal responsibility constitutes only a first step in an intervention that must be devoted to the re-education and re-socialization of minors. The main differences with the adults' system relate the consequences: the formally established penal responsibility is not followed by a punitive intervention, but by a pragmatic¹⁷ and, at least, predominantly non-punitive, strictly educative one. And by this way important differences to key principles of the adult penal and procedural law are allowed. Crimes and offences are not followed by punishments, but by measures submitted (in principle) to other imposition criteria. The special educative nature of the intervention determines procedural differences and the intervention of the technical team, as well

¹² Boletín Oficial del Estado, n° 290, 5 December 2006.

¹³ A treatment intervention is also envisaged for those minors who are deemed to be absent of capacity for forming criminal intent (Art.5.2). But although Organic Act 5/2000 forgets to say it in an explicit way, in these cases the imposition of therapeutic measures should always require a proved criminal dangerousness (Gonzales Cussac – Cuerda Arnau, 2002, 84-85).

¹⁴ Boldova Pasamar, 2002, 1553; Gonzales Cussac-Cuerda Arnau, 2002, 79.

¹⁵ de la Cuesta, 2004; see also Giménez-Sallinas i Colomer, 2000.

¹⁶ Bueno Arus, 2001, 72.

¹⁷ Cuello Contreras, 2001, 207.

as the need for the specialization of all the professionals who take part in the penal process (4th Final Disposition);

c) the best interest of the child. Following the wording of the Child Convention, the Organic Act 5/2000 frequently refers to the „minor's superior interest” or to the „best interest of the child” as cardinal principles¹⁸ of any intervention towards a minor: in fact, every participant in the process must respect this principle, further considered as the main criterion to be followed in the adoption of any decision and, particularly, in order to choose and determine the measure to be applied to the case (Art. 7.3). According to this „best interest”, the Organic Act 5/2000 leaves interesting possibilities open for exercising the „regulated” opportunity¹⁹ and the Prosecutor is therefore allowed, in certain cases, to decide not to prosecute (Articles 18 and 19), while in the adult penal law the Prosecutor is obliged to do so whenever a penal offence has been committed.

Definition of the best interest of the concerned child is the Judge's task, assisted by the technical team and in close coordination with the Prosecutor²⁰. Due to the little help to be found in the Organic Act 5/2000, non-legal criteria are available in order to give a content to the „minor's best interest”, a concept that should necessarily be connected to the minor's personal development, educational needs²¹, to the minor's re-education and re-socialization²².

1.3.2. Specifically, relating to the criminal proceedings provided by the Organic Act 5/2000, they are also in line with the 1992 trend, but include a much more developed regulation (Articles 16-42) to be completed by the general provisions on the abbreviated process (T.III, B.IV of the Criminal Procedure Code).

The trial is conducted by a specialized magistrate, the judge for Minors of the place where the facts were committed (Art. 2.3); if the facts were committed in various places, the decision on the competent Judge must also consider the place of residence of the minor concerned (Art. 20.3). In principle, the new procedure fully guarantees the presumption of innocence, the right for defense²³, the right to make an appeal and (not without distinctions) all the other fundamental procedural safeguards provided for the adults.

Other relevant features of this penal process are:

a) specialization of all the different intervening agencies (Judge, Prosecutor, Lawyer and the technical team);

b) pre-eminence and complexity of the Prosecutor's role (see below);

c) flexibility in decisions (they can always be revised, suspended, etc at any stage and options to diversion;

d) compliance with the accusatory principle²⁴ inside a procedure that is more accusatorial than the adults' one²⁵: according to Art. 8, the judge cannot impose a measure more restrictive of the minor's rights or for a longer time than the one demanded either by the Prosecutor or by the accuser; if the judge considers that the-demanded measure is not sufficient, he/she must proceed according to Art. 37.1²⁶;

---

¹⁸ Juan-López Martín, 2001, 107.

¹⁹ Alastuey Dobón, 2002b, 202; Bueno Arus, 1997, 164.

²⁰ Funes Artiaga, 1997, 65.

²¹ Higuera Guimera, 2003, 253.

²² Palacio Sanchez Izquierdo, 2000.

²³ Gómez Colomer, 2002, 185.

²⁴ Arrom Loscos, 2002, 87; Gómez Colomer, 2002, 184.

²⁵ Abel Souto, 2004, 13.

²⁶ Abel Souto, 2004, 27.

e) victims' participation. The regime of the victims' participation in criminal proceedings concerning juvenile offenders has been recently reformed in order to broaden the previous restrictive regulation. According to the former Art. 25 of the Organic Act 5/2000, victims were not allowed to intervene as actors in the process. Of course they could denounce, but accusation was the Prosecutor's task. During the process only in certain circumstances the intervention of the victims was possible, and in a limited way²⁷; they could also intervene in the separate judgement initiated to establish the civil liability, presenting their civil claim before the judge, under Articles 61-64²⁸. Art. 25 has been reformed by the Organic Act 15/2003. This one, paying attention to the criticism raised in certain sectors by the initial decision of excluding the victim from the criminal proceedings against minors²⁹ -even qualified as unconstitutional³⁰ - allows for the intervention of the victim as an actor in this context. On the other hand, Art. 3, as reformed by the Organic Act 8/2006, is devoted to the recognition of the most important victims' rights: assistance, right to claim the civil liability, participation in the file and information on the evolution of the proceedings and over the main decisions adopted, even if they are not taking part in the proceedings.

The process is also characterized by celerity and by division between the procedure devoted to the imposition of a measure and the establishment of the civil liability³¹.

The Organic Act 7/2000, adopted before the Organic Act 5/2000's coming into force, introduced, however, several restrictions to the general principles of the natural judge in relation to terrorist crimes³², that have been confirmed by the Organic Act 8/2006. Leaving aside the relevant increase produced in the deprivation of liberty measures' length according to the new Article 10, prosecutions related to terrorism fall into the competence of the Central Judge for Minors, in the National Audience, Madrid (Art. 2.4). The joinder of proceedings is not allowed and the measures imposed have to be executed with preference to any other measures.

1.3.3. There are two proceedings regulated by the Organic Act 5/2000: the declarative and the executive proceedings.

The former is divided in two stages: investigation (*instrucción*) and trial (*audiencia*). Investigation and adjudication are, thus, separated and both of them have an intermediary phase: the presentation before the Judge.

In order to guarantee the principle of the judicial independence, investigation is dealt with the Prosecutor³³. This subject - and not the Judge³⁴ - is the competent instance to start the case (Art. 16) and to close it after having carried out the investigation (Art. 30.1). Furthermore, the Prosecutor conducts the investigation, leads the action of the judicial police and decides on the practice of any search activities demanded by the minor's counsel or by the victims taking part in the process. The Prosecutor must give the minor's counsel (and those participant in the process) free access to the file to whenever required (Art. 23.2), except if the secret of the investigation has been declared by the Judge; in this case the minors' counsel will receive the file at the end in order to prepare the defense. Victims taking part in the proceedings have also the right of access to the file (Art. 25). However, in this stage, like in any other, only the judge, resolving in a motivated

---

²⁷ Planchadell Gargallo, 2002, 195.

²⁸ José Luis de la Cuesta, 2001b, 175; Navarro Mendizabal, 2001, 121.

²⁹ Abel Souto, 2003, 1077; Landrove Diaz, 1998, 293; Ventura Faci - Peláez Pérez, 2000, 124.

³⁰ Sáez González, 2001, 77.

³¹ Cuello Contreras, 2000, 88.

³² Rios Martin, 2001.

³³ Diaz Martinez, 2003; López López, 2002.

³⁴ Critically, Gómez Colomer, 2002, 177, 184.

way (Articles 23.3 and 26.3), is entitled to adopt all kinds of decisions restricting the minor's fundamental rights.

As soon as the investigation phase is over, the file is sent to the Judge for Minors. After hearing the minor's counsel (and the civil liable persons), and if there is no conformity among the different parties (Art. 32), the Judge decides whether opening the hearing or not (Art. 33).

The hearings are conducted by the judge with broader discretion than in the adult criminal process. Other differences are: no robes and stage, restrictions in the publicity... The hearings take place in the presence of the Prosecutor (and those other persons taking part in the proceedings), the minor's counsel, a representative of the technical team and the minor, who can be accompanied by his/her legal representatives, except if barred by a judicial decision. The public agency responsible for the protection or reform of minors (and those persons or entities potentially civil liable) can also take part in the hearings (Art. 35).

The main contents of the hearing concern the evidence, the presentation of proposals by the parties and by the technical team and the interview of the minor.

After the hearing, the judge has five days to pass the sentence (Art. 38), imposing the measures, specifying their content, duration and objectives, in a clear manner and with explanations that are appropriate to the minor's age (Art. 39.2). Sentences can be appealed before the Provincial Audience (before the National Audience in case of terrorism) within five days (Art. 41): An appeal to the Supreme Court in order to unify the judicial doctrine is also provided for by Art. 42 of the Organic Act 5/2000.

The execution process is regulated by Articles 43-60³⁵. The new system is coordinated with the social services working to protect minors as established in the Autonomous Communities; these are allowed to give their support to the judicial system and to the application of judicially adopted measures. The Organic Act 5/2000 entrusts the Autonomous Community of the place of the sentencing judge for Minors with the competence on execution (Art.45.1); conventions or agreements with public or private (non-profit) agencies in order to execute the measures can be drawn up (Art. 45.3). This does not mean in any case a referral of responsibility. Execution must be conducted under the control of the judge for Minors (Art. 44) and in full compliance with the legality principle. Special provisions for the execution of measures consisting in a deprivation of liberty are set out (Articles 54-60). By the Royal Decree 1774/2004 a general regulation of the execution of measures has been approved, developing the general provisions of the Organic Act 5/2000.

2. Age thresholds of criminal responsibility and liability to prosecution

2.1. Art. 19 of the new 1995 Penal Code established an age threshold for the full application of the Penal Code's provisions: 18 years old. Simultaneously, it ordered the drafting of a new Law on the penal responsibility of minors in Spain, suspending the application of the new age threshold until the effective coming into force of this new system.

According to the old penal Code, 16 years was the absolute age threshold of penal responsibility. Persons under 16 who had committed a criminal offence were not held responsible; in fact they benefited of an exemption of penal responsibility (Art. 8.2 old Penal Code). They were, nevertheless, sent to juvenile courts (to the „Tutelary Tribunals”, until 1991) who were qualified to non-penal measures. Nevertheless, after Act 4/1992, children under 12 were not sent to Juvenile courts; they were directly put under the supervision of social services.

---

³⁵ José Louis de la Cuesta, 2001c.

Nowadays, the situation has changed. First of all, age threshold have been raised and, after the last reform, the Minors' Jurisdiction only examines acts committed by persons between 14 and 18. Furthermore, 18 cannot be considered anymore as the absolute age threshold for criminal responsibility; while the new system is a system of „penal responsibility”, thus people under 18 can also be held responsible if they commit a penal offence as defined by the Penal Legislation. According to the new model, minors under 14 are the only ones who cannot be penal responsible (Art. 4); the minority of age (18) only prevents from applying the adults' Penal Code. Minors under 18 (but already 14) can be imputable, i.e. capable of culpability³⁶; indeed, in order to be declared responsible, the minor must be culpable³⁷ and no circumstance of non-imputation, justification or excuse must intervene. Therefore, the Organic Act 5/2000 reduces to 14 the age limit for the criminal imputation³⁸, although between 14 and 18 the penal, procedural and execution system provide for this age range special regulations for responsibility.

Minors' jurisdiction extends its competence to minors between 14 and 18, but an important distinction is legally made: minors aged 16-18 can be submitted to a more severe penal intervention than those aged 14-16, especially in serious cases (Art. 10). Sometimes determining the age of a person can be difficult. Therefore, if doubts on the age arise and the police have no elements to determine it, the decision on this issue will be adopted by the ordinary. Judge according to the general rules set out by the Criminal Procedural Code (Art. 2.9 of the Royal Decree 1774/2004).

The attainment of the age of majority does not put an end to the execution of the measure imposed. The execution of the measure goes on until the goals are achieved; but internment in closed regime imposed to (or still in execution by) 21 years old persons will be executed in a prison, in principle; the same rule will be applied if the young person becomes 18 years old in dosed regime and his/her behavior is not in accordance of the objectives proposed by the sentence or if, before initiating the execution, he/she has already executed totally or in part an imprisonment sentence or an internment measure in a penitentiary establishment (Art. 14). On the other hand, if, during the measure's execution, a 18 year old person is punished under the Penal Code and the simultaneous execution of this punishment and the measure is not possible, priority is given to the punishment; the execution of the punishment will extinguish the measures imposed, except if it is an internment measure and punishment is imprisonment: in this case, if the Judge for Minors does not leave without effect the execution of the measure, this one will take place in a penitentiary and will be followed by the execution of the prison sentence (Art. 47.7).

Art. 69 of the new Penal Code paved the way to the application of the new system for certain minors aged up to 21 (but older than 18) who committed a penal offence. Art. 4 of the Organic Act 5/2000 regulated this possibility, excluding very serious crimes (when punished with a 15 year penalty of deprivation of liberty or more) and crimes related with terrorism.

The application of Art. 4 remained however suspended until 2007 (Organic Act 9/2002) and the last reform (Organic Act 8/2006), after having considered the exclusion from this possibility only of those acts punishable by internment in closed regime, has finally decided to limit the field of application of the jurisdiction for minors to persons aged between 14 and 18.

2.2. Minors under 14 committing penal offences cannot be held responsible and they are to be dealt with according to the provisions and procedures on protection of minors contained in the Civil Code and the Organic Act 1/1996 on Minor's Protection. Consequently Art. 3 of the Organic Act 5/2000 orders the Prosecutor (as soon after verifying this point) to send all the relevant information to the competent authority in the field of protection of minors, so that this one can

---

³⁶ Alastuey Dobón, 2002a, 1545.

³⁷ Cuello Contreras, 2000, 49; Gonzáles Cussac - Cuerda Arnau, 2002, 82; however, Feijóo Sanchez, 2001, 24.

³⁸ Gonzáles Cussac - Cuerda Arnau, 2002, 88; Higuera Guimerá, 2002, 71.

promote the adoption of those measures of protection that are adequate to the minor³⁹. Every public authority qualified in the field of children's protection is legally obliged to intervene directly, immediately and with effectiveness in any situation of risk or danger to the children welfare, adopting all the necessary and suitable measures with an educative and interdisciplinary approach (Art. 14 Organic Act 1/1996). In cases of serious risk to the personal or social development of the minor, separation from the family can be ordered as to eliminate risk factors coming from the family environment. If parents fail to fulfil their protection duties depriving the minor of the necessary material and moral assistance, the qualified authority must assume directly and automatically the tutorship of the minor, and adopt all the necessary measures to guarantee protection (Art. 172.1 Civil Code).

In any case, the intervention must always be communicated to the minor's legal representatives, and carried out in coordination with all the competent authorities and under the control of the Prosecutor and the Civil Judge. The Prosecutor must be kept informed on every administrative decision and has to verify every six months the situation of the concerned minor and promote the adoption of the necessary protective measures by the Judge. Civil and Family judges are the entitled authorities to adopt any kinds of preventive measures (Art. 158 Civil Code) and to deal with appeals against any administrative decision.

3. Specialized agencies

As already explained, criminal proceedings against juvenile offenders constitute a judicial process - possibly too similar to the one for adults - conducted by a specialized magistrate, the judge for Minors. Indeed, specialization of the different intervening agencies is one of the main features of the new system established after the abolition of the tutelary system in Spain, and particularly by the Organic Act 5/2000. In this way, Final Disposition No. 4 requires the specialization of judges, Prosecutors and Lawyers, attributing to their respective governing boards the competence to organize training programs. Specialization courses are organized as one of the best ways to guarantee the specialized required training; but it could also be proofed by other objective criteria, such as the professional experience in working with minors and scientific studies or papers presented or published on this matter.

3.1. Judge's specialization

The specialization of the judges for Minors was already required in 1995 by the Organic Act of the Judicial Power; in this text the Judicial School was entrusted with training courses in order to assure it. A reform introduced by the Organic Act 9/2000 in Art. 329.3 reinforced this requirement, clearly establishing a hierarchy in the provision of these posts: firstly, those Magistrates having taken the specialization training organized by the judicial School; secondly, those Magistrates having served at least three years during the previous five years in the jurisdiction of minors; finally, in absence of the above mentioned requirements, the seniority rule. In any case, those who obtain a post by this way, before taking up office, have to participate in the activities of specialization determined by the General Council of the Judicial Power.

3.2. Prosecutor's specialization

Specialization of Prosecutors is also a legal requirement and, according to Final Disposition 4 of the Organic Act 5/2000, the Ministry of justice must not only assure it, but also create, in all the Prosecutor's Offices, a specialized Section for Minors.

---

³⁹ Lorca Martinez, 2001.

The Prosecutor's specialization is particularly crucial, due to the important role of Prosecutor in criminal proceedings concerning juvenile offenders⁴⁰. The Prosecutor not only conducts the investigation, leads the action of the judicial police and instructs the case (Articles 16.1 and 23); the Prosecutor also has to guarantee the minors' rights and protect their interests (Art. 6 of the Organic Act 5/2000 and Art. 3.13 of the Prosecutor's Organic Statute) as well as to assure the victims' defense and the social interest. These functions deserve a different logic⁴¹ and are not easily compatible⁴², particularly if they concentrate on the same person. However, the proposal to have two different members of the Prosecutor office (one to prosecute, the other one to watch over the minor's interest) participating in the process was not followed by the Organic Act 5/2000. Nevertheless, concerning the statements of the minor detained conducted in the absence of the minor's parents, tutors or guardians, Art. 17.2 clearly orders the participation of a member of the Prosecutor's office, but different from the Prosecutor who is instructing the case⁴³.

A specialized Minors' Prosecutor has been appointed inside the Supreme Court's Prosecutor Office in January 2005, in order to assure coordination and unity of guidelines in the activity of the different Minors' Specialized Prosecutors in Spain.

3.3. *Specialization required for any other figure acting in the proceedings*

The Organic Act 5/2000 (Final disposition No. 4) also requires the specialization of the legal counsels. The General Council of Bar Associations must adopt any necessary provision aimed at guaranteeing an adequate offer of specialized training in all the territory for those lawyers who desire to intervene before the judges for Minors⁴⁴. A specialized training, approved by the General Council, is necessary to be included in the list of lawyers authorized to intervene as official defending counsels before the Jurisdiction of Minors⁴⁵.

As far as the police forces are concerned⁴⁶, Final Disposition 3 required to the Government and the Autonomous Communities to strengthen the Specialized Groups for Minors of the Judicial Police, in order to give to the Prosecutors all the necessary support. Most of police forces (at least the most important ones) have organized specialized units to grant an adequate intervention in this field⁴⁷.

Furthermore, Royal Decree 1774/2004 has regulated the most important aspects of the judicial police's intervention related to minors under the Prosecutor's direction (Articles 2 and 3).

3.4. *Social services (or similar agencies) involved in the proceedings*

Several Articles of the Organic Act 5/2000 clearly envisage the participation of social services involved in the protection and reform of minors. This happens in the execution of measures (Articles 43-60), but also in other fields: adoption of provisional measures (Art. 28.1 and 28.2), participation in the hearings (Articles 35, 41 and 42.7), the choice (Articles 7.3 and 10.4) and modification of the measure (Art. 13) or the decision of suspending the sentence execution (Art. 40). Despite the importance of the adequate training of this non-jurisdictional personnel⁴⁸, the initial content of Final Disposition Nos. 3 and 4, setting out a new category of forensic

⁴⁰ Caveró Forradelas, 1997, 73; Sancho Casajus, 2002, 137.

⁴¹ Tamarit Sumalla, 2001, 87.

⁴² Gómez Colomer, 2002, 167.

⁴³ Critically, Salom Escrivá, 2002, 225.

⁴⁴ Ponz Nomdedéu, 2002, 382.

⁴⁵ Higuera Guimerá, 2003, 428.

⁴⁶ Antón Barberá, Cólas Turégano, 2002, 413.

⁴⁷ Bueno Arus, 1998; Clemente, 1997; Domínguez Figueirido, Balsebre Jiménez, 1998.

⁴⁸ Cuello Contreras, 2000, 146.

psychologists and educators and social Workers, was abolished by the Organic Act 9/2000 before the effective enforcement of the Organic Act 5/2000⁴⁹.

Furthermore, the Prosecutor can always propose the participation in the trial of persons or representatives of public and private institutions that can bring to the valuable elements in order to determine the best interest of the minor and on the suitability of the proposed measures (Art. 30.3). On the other hand, social services or similar agencies have to get involved if the socio-educative intervention over the minor proposed by the technical team is allowed for. Indeed, it is always up to the technical team's hands, to propose a socio-educative intervention over the minor, indicating the noteworthy aspects for this intervention (Art. 27.2).

4. Early definition of the proceedings

Coherently to the pursuance of the minor's best interest (and not punishment or repression) as the fundamental principle of the intervention towards minors, Spanish law allows an early definition of the proceedings avoiding new prosecutions against minors (14-18 years old).

So, by means of the principle of „regulated opportunity”⁵⁰, even before opening the case itself, Art. 18 allows the Prosecutor to decide not to start the investigation if the violations committed represent a less serious offence (without personal violence or threat) or misdemeanours, and there is no evidence of the previous commitment, by the minor, of similar acts⁵¹. In this case, if the Prosecutor decides not to open the file, he will transmit all kinds of information to the authority for the protection of minors. Although Art. 18's wording apparently obliges the authority to the adoption of protection measures provided for by the Organic Act 1/1996⁵², the decision to promote them is only to be found according to the minor's situation⁵³; discretion is, however, at this level, really broad and not sufficiently controlled⁵⁴.

Under Art. 19, conciliation or reparation can also determine a closure by the Prosecutor of an already opened investigation or file⁵⁵. In any case, the seriousness of the offence and other circumstances of the facts especially the absence of serious violence or threat - are very important elements for the adoption of this decision; furthermore serious offences cannot be dealt with by this procedure⁵⁶. On the other hand, although the victim's participation in this procedure is important, conciliation or reparation are not regarded as a manifestation of the privatization of the conflict's resolution⁵⁷ and can involve certain dangers to individual safeguards⁵⁸, so the controversial regulation introduced by Art. 19 of the Organic Act 5/2000⁵⁹ requires the intervention of different instances and defines what elements must be controlled in order to consider that conciliation or reparation have been achieved, and the procedure to be followed with this aim.

According to Art.19.2, conciliation occurs if the minor acknowledges the harm and apologizes to the victim and the latter -or the legal representative, with the approval of the Judge

---

⁴⁹ Higuera Guimerá, 2003, 429.

⁵⁰ Bueno Arus, 1997.

⁵¹ Dolz Lago, 2002, 281.

⁵² Higuera Guimerá, 2003, 434.

⁵³ Alastuey Dobón, 2002b, 203.

⁵⁴ Landrove Diaz, 2001, 287.

⁵⁵ Bernuz Beneitez, 2001, 263; Peris Riera, 2001.

⁵⁶ Critically, Tamarit Sumalla, 2002, 62.

⁵⁷ Torres Fernández, 2003, 89.

⁵⁸ Carmona Salgado, 2001, 121.

⁵⁹ Herrera Moreno, 2001, 425.

for Minors - accepts⁶⁰ or at least does not reject it⁶¹. On the other hand, in order to accept reparation - as a way of diversion, and independently from the civil liability issues⁶² - , an agreement of the minor to do something in favor of the victim or of the community is required; and this agreement must be followed by its effective execution. Reparation can also, in certain cases, be verified through the successful implementation of the educative activity proposed by the technical team⁶³.

In order to obtain conciliation or reparation, Art. 19.3 entrusts the technical team with the functions of mediation between the minor and the victim. It is also the technical team's task to inform the Prosecutor on the agreement that has been reached and on the obligations to be fulfilled. Nevertheless, the closure of the investigation is only possible if conciliation and reparation are effective (also if reparation was not possible in despite of the minor's will). Only then the Prosecutor will close the investigation and propose the Judge to dismiss the case.

Dismissal of the case by the way of Art. 19.1 can also be the consequence of a proposal coming from the technical team if it is regarded to be convenient in the minor's best interest due to the time elapsed since the commitment of the acts or because the blame that the facts deserve has already been sufficiently expressed by different interventions (Art.27.4). If the Judge dismisses the case, the Prosecutor is to send complete information to the competent public agency to facilitate possible necessary interventions to protect the minor.

An early definition of the proceedings can again derive from the fulfillment of the Prosecutor's request by the minors and their counsel, that - if the measures proposed do not consist in internment or absolute disqualification - give way, without any other intervention, to a sentence of conformity (Articles 32 and 36).

The principle of flexibility. also allows, once the sentence has been passed, to suspend its execution during two years and with the possibility of imposing certain conditions (Art. 40) or to suspend, modify or substitute the imposed measures (Articles 13 and 51), even putting an end to the penal intervention⁶⁴.

5. Personality assessment procedures

One of most important novelties of the new system introduced by the Organic Act 4/1992 was the establishment of a technical team, integrated by a psychologist, a pedagogue and a social worker, and with a fundamental task: to inform the Prosecutor and the judge on the psychological, pedagogic and familiar situation of the minor and his/her environment, assessing decisive elements in order to define the minor's best interest and to adopt any decision on the minor's rehabilitation and re-socialization.

In the Organic Act 5/2000 the position of the technical team remains an essential one⁶⁵: not only it investigates and reports on the minor's situation, but it also explores the possibilities of conciliation or reparation (eventually mediating between minor and victim) and proposes the non-prosecution of the case, in the minor's best interest, if the „social concern” has already been sufficiently considered or prosecution is deemed inadequate due to the time elapsed since the commitment of the offence (Art.27). The technical team's report is needed in order to adopt many

---

⁶⁰ Critically, Gomez Rivero, 2002, 9.

⁶¹ Marti Sanchez, 2001, 77.

⁶² Richard Gonzáles, 2000, 4.

⁶³ In a critical sense, due to the possible confusion between reparation and measures consisting in community service or socio-educative tasks, see Alastuey Dobón, 2002b, 207.

⁶⁴ Mena Álvarez, 2001, 221.

⁶⁵ Dolz Lago, 2001.

fundamental decisions, particularly those related to the provisional and the final measures, their order of application, modification, substitution or suspension.

The Royal Decree 1774/2004 develops the regulation of the technical team's intervention. Art. 4.1 establishes that the technical teams will be integrated by psychologists, educators and social workers (eventually other professionals can join the technical team in a temporal or permanent way) recruited to assist the Prosecutor and the Judge for Minors, according to their specialization. They are qualified to give a professional assistance to the minor detained, and to mediate between minor and victim.

The technical independence of the team is guaranteed (Art. 42). It's organically dependent from the competent Administration and intervenes under the supervision of the Prosecutor and the Judge for Minors. But the reports are drawn up applying strict professional criteria, and have to be signed by the team members. They can also be drawn up or complemented by those public or private entities that, being active in the field of minors' education, have a first hand knowledge of the situation of the alleged offender (Art. 27.6 Organic Act 5/2000).

The composition of the technical team is defined by the competent administration, according to the real needs. Either the Ministry of justice or each competent Autonomous Community have to guarantee that each Prosecutor will have enough and adequate staff to draw up the legally required reports in time (Art. 4.4 Royal Decree 1774/2004).

6. Mediation

One of the functions entrusted to the technical team is to mediate between minor and victim (Art. 19.3 of the Organic Act 5/2000; Art. 4.1 II of the Royal Decree 1774/2004).

Mediation can play an important role. at different stages of the proceedings (where several ways of diversion are envisaged, especially in case of conformity of the minor with the Prosecutor's demand or conciliation with the victim), but it is regulated by the Organic Act 5/2000 only in relation with the dismissal of the case due to the conciliation or reparation between minor and victim⁶⁶. Art. 27.3 of the Organic Act 5/2000 establishes therefore that the technical team, as far as it considers it to be convenient and in the minor's best interest, has to explore the possibilities of conciliation or reparation and must inform the Prosecutor on the content and on the aim of the possible restorative or conciliation activity⁶⁷.

The mediation procedure has been further developed by Art. 5 of the Royal Decree 1774/2004. According to this new regulation, the procedure begins either by the initiative of the technical team (as regulated by Art. 27.3 and already explained) or by a Prosecutor's petition: this one - taking into account the concurrent circumstances, the minor's counsel's request or the technical team's initiative - may regard a discontinuance of the proceedings more convenient; in this case the Prosecutor will ask the technical team on the suitability of an extrajudicial solution adequate to the minor's and victim's interest.

After receiving the Prosecutor's petition, the technical team must get in touch with the minor, his/her legal representatives and counsel, in order to explain the possibility of an extrajudicial solution, and to discuss the matter. If the minor, in his/her counsel's presence, accepts one of the proposed solutions, the conformity of the legal representatives is demanded.

If the minor agrees, the technical team contacts the victims in order to explore their willingness (if the victim is a minor or is incapable, the legal representatives must confirm it and the competent Judge for Minors must be informed) to take part in a mediation procedure. If the victim agrees, the technical team meets both the minor and the victim in order to consider the

---

⁶⁶ Peris Riera, 2001.

⁶⁷ EliceGUI Gonzales, Santibáñez Gruber, 2002, 189.

particular aspects of the conciliation or reparation agreement; if the victim refuses, the agreement can be reached by any other way.

Finally, the technical team has to keep the Prosecutor informed about the result of the mediation procedure, on the agreements reached and on their degree of fulfillment or the reasons for a possible failure.

If the conciliation or the direct or social reparation is not possible (or if it is considered more suitable to the minor's best interest) the technical team can propose to the minor either a socio-educative task or a community service; in this event the minor's compromise and fulfillment of the service or task has the same value as conciliation or reparation in order to the adoption of the Prosecutor's decision to close the file and demand to the judge the dismissal of the case.

The mediation procedure regulated by Art. 5 of the Royal Decree 1774/2004 also applies to the sometimes „problematic”⁶⁸ cases of conciliation that can intervene after the application of the measure (provided by Art. 51.4 of the Organic Act 5/2000, without exclusion of serious offences). Here again conciliation or reparation can lead to the extinction of the measure, if the Judge - taking into account the Prosecutor's or the minor's counsel's proposal, and after having heard the technical team and the representative of the public body competent in protection and reform of minors - considers that conciliation expresses sufficiently the reject that the minor's offences deserve. However, in this case the mediation functions of the technical team already explained are usually developed by the public agency. The latter, as soon as the minor manifests his/her will of conciliation or reparation, has to inform the Judge for Minors and the Prosecutor, and then proceed in the way provided for the technical team under Art. 5 of the Royal Decree, without introducing any change in the execution of the measure imposed. If the victim is a minor the judge of Minor's authorization is required (Art. 15.1 of the Royal Decree 1774/2004 and Art.19.6 of the Organic Act 5/2000).

7. Personal liberty

In proceedings against juvenile offenders restriction or deprivation of liberty can occur since detention can be adopted either at the pre-trial stage or as final options.

7.1. Detention by the police⁶⁹ is regulated by Art. 17 of the Organic Act 5/2000 and Art. 3 of The Royal Decree 1774/2004. According to these provisions detention must be imposed in the less prejudicial form, in adequate facilities, different from the ones used for people over 18 (Art. 172); detained minors have to receive the protection and social, psychological, medical and physical assistance required according to their age, sex and individual characteristics.

The police must also immediately inform the Prosecutor and the minor's legal representatives, indicating the place where the minor is kept under custody; if the minor is a foreigner with legal residence outside Spain, consular authorities have to be equally informed.

The length of such detention should be restricted to the necessary time in order to clarify the facts. At least within 24 hours the Police must release or put the offender at the Prosecutor's disposal. This one within 48 hours since the detention has to decide either to release the minor or to open the case and send him/her to the competent Judge for Minors, eventually demanding the adoption of the necessary provisional measures.

Detained minors have the right to be informed immediately and in a clear and comprehensible way on the charges and their procedural rights. A detained minor has all the rights

---

⁶⁸ Alastuey Dobón, 2002b, 217; however, Tamarit Sumalla, 2002, 74.

⁶⁹ Antón Barberá, Colás Turégano, 2002, 429.

of a detained adult and, in particular, the right to maintain a private interview with his/her counsel before and after the practice of the declaration (Art. 17.2 II) and *habeas corpus* (Art. 17.6).

Any statement of the detained minor has to be made in his/her counsel's presence and also in the presence of the parents, tutor or guardian; if these ones are not present, a representative of the Prosecutor's office, different from the one investigating in the case, must participate (Art. 17.2)⁷⁰.

7.2. At the pre-trial stage, the Judge for Minors can adopt several provisional measures⁷¹: internment, controlled freedom, prohibition to enter in contact or in communication with the victim, the victim's relatives or other persons; the custody by a person, a family or an educational group. The decision must be founded on the risk that the minor may either elude justice or aggress the victim (Art. 28.1 of the Organic Act 5/2000), and requires a Prosecutor's request (or, eventually, the request of the private party taking part in the proceedings); the minor's defense counsel and the technical team must be heard. Aim of the provisional measures - that can last until the hearing or during the appeal - is to grant minor's custody and with defense. Obviously, the time of the provisional measure is counted as time served as part of a sanction, if a measure is finally imposed.

Provisional internment can be adopted taking into account the seriousness and repercussion of the offences and the social alarm caused by them. The minor's social background and personal characteristics, as well as the risk of evasion and the previous serious crimes committed by the minor must also be considered. The Judge decides on the proposal in a short hearing; the technical team and the public agency competent in the protection and reform of minors; these ones must inform the judge on the convenience of the adoption of the demanded measure, attending to the minor's best interest and situation. Evidence can be also proposed in this hearing.

Ordinarily, provisional internment's maximum time was three months, but the last reform (Organic Act 8/2006) has raised this limit to six months; an additional three months can be decided by the Judge in a motivated way and following a Prosecutor's request (Art. 28.3). The internment is applied in the centre designed by the competent public agency, and under the internment regime ordered by the Judge. Art. 29 of the Royal Decree 1774/2004 establishes that, in order to safeguard and respect the principle of presumption of innocence, the individualized program of execution will be replaced by an individualized intervention model, containing the plan of activities adequate to the minor's personal characteristics which must be compatible with the interment regime and the process situation.

In case of non-imputation due to mental impairment or any of the circumstances defined by Articles 20.1-2 and 3 of the Penal Code, the provisional measures foreseen by the Civil Code can be applied to the minor. However the investigation goes on and the application of a therapeutic measure adequate to the minor's best interest remains open by way of the sentence (Art. 29).

7.3. Restriction and deprivation of liberty play an important role in the system of measures, considered by academic literature as „punitive sanctions”⁷² or „juvenile punishments”⁷³. However, as Landrove Diaz⁷⁴ states, being formally penal sanctions, these measures have materially a sanctioning-educational nature⁷⁵.

---

⁷⁰ See, in a critical sense, Salom Escrivá, 2002, 225.

⁷¹ Aparicio Blanco, 2000, 169; Gisbert Jordá, 2001, 103.

⁷² Sánchez García de Paz, 2000.

⁷³ Cerezo Mir, 2001,1094; García Pérez, 2000, 686; Extebarria Zarrabeitta, 2001b, 32.

⁷⁴ 2001, 160.

⁷⁵ See also González Cusac, Cuerda Arnau, 2002, 103-105.

The list of measures is broad and includes the following⁷⁶: different kinds of ordinary (and therapeutic) internment (in close regime, half-open regime and open regime); ambulatory treatment; visiting a day-centre; week-end arrest; supervised freedom (eventually with intensive supervision); prohibition to enter in contact or in communication with the victim, the victim's relatives or other persons; custody by a family or educative group; community service; warning; socio-educative tasks; deprivation of the driving license for motorcycles; revocation of other administrative licenses (to hunt, to fish, or allowing the use of arms); absolute disqualification in relation to taking part in political elections or to become a public servant (Art. 7.1).

Measures, in general, may not exceed (Art. 9.3) two years (community service: 100 hours; week-end arrest: 8 week-ends). Internment measures are divided in two. periods: internment and supervised freedom. The technical team advises on the content of each period and the judge decides each period's length.

However, there are special cases (Art. 10):

a) those aged more than 16 who have committed either a serious offence or a less serious offence with violence or coercion or endangering other people's life or well-being and the commission of any offence by a minor in a group, or belonging to a criminal organization or association, can deserve (after the last reform) measures up to six years (200 hours in case of community service, and up to 16 week-end arrest); if aged 14 or 15 the measure will be limited to three maximum; 150 hours in case of community service, and up to 12 week-end arrest. In extremely serious cases (and recidivism is always considered so) internment will be in a closed regime for 1-6 years (excluding all substitution before one year of effective execution) and supervised freedom with educative assistance up to 5 additional years will follow;

b) the Organic Act 7/2000 introduced a particular system for very serious offences and terrorism; this system has been reformed again in 2006:

- very serious offences (murder, homicide, rape, violent sexual aggression, terrorism and, in general, those punished by the Penal Code with 15 years imprisonment or more)

- if committed by minors of 16 years, deserve a measure of internment in a closed regime (1-5 years) followed by supervised freedom (up to three years more)

- if committed by those aged more than 16, internment in closed regime (from 1 to 8 years) will be followed by supervised freedom (up to five years more) and the measure will not be modified, suspended or substituted until a half of the internment period has been spent;

- in cases of terrorism, according to the seriousness of the offence, the number of acts committed and the circumstances related to the offender, the judge can also impose an absolute disqualification for taking part in political elections or to become a public servant (4 to 15 years); such a measure has to be executed after internment.

All these criteria have to be applied even if the minor is held responsible of more than one infraction and the measures will be executed according to the order established by Art. 47⁷⁷; but if the offences are connected or continuous infractions, the judge will take as a reference the most serious offence committed. In case of a plurality of infractions, if one (or more) constitute a very serious crime or a crime of terrorism the internment in closed regime can be raised up to 10 years for those aged 16 or 17 and up to six years for those under 16 (Art. 11).

---

⁷⁶ Abel Souto, 2002, 105; Carmona Salgado, 2002, 917; Muñoz Oya, 2001, 185.

⁷⁷ If the measures come from different resolutions, the Judge in charge of the execution will have to apply the provisions of Art.47 (Art.12).

In any case, general limits in imposition of sanctions are the following:

- the accusatory principle (Art. 8) impedes the Judge for Minors to impose a more severe measure than the one demanded either by the Prosecutor or by the accuser a comparison that can be difficult in case of non-homogeneous sanctions⁷⁸;

- for misdemeanours only supervised freedom (up to six months), warning, week-end arrest (up to 4 week-ends), community service (up to 50 hours), deprivation of licenses (up to one year) and prohibition to enter in contact or in communication with the victim, the victim's relatives or other persons or socio-educative tasks (up to six months) can be applied (Art. 9.1).

On the other hand, internment measures - as an absolute temporal limit⁷⁹ - cannot exceed the prison's length established by the Penal Code for the commitment of the same offence by an adult (Art. 8). Only minors responsible of:

- either serious offences,

- or less serious offences committed with violence or coercion or posing a great risk to the life or personal integrity of others,

- or offences committed in group or if the minor belongs to a gang, organization or association devoted (even transitorily) to the commission of such activities, can undergo in a closed regime (Art. 9.2). Regulation of the internment in a closed regime is, in any case, mainly oriented in a punitive way⁸⁰.

In cases of mental disease or other circumstances that provoke the minor's non-imputability, therapeutic internment or ambulatory treatment are the only admissible measures, and they should be imposed taking into account risk or dangerousness posed by the minor (Art. 9.5).

In order to choose the appropriate measure (Art. 7.3) the model followed by the Organic Act 5/2000 opens a broad field to judicial discretion⁸¹: flexibility is much more acknowledged than in adults' proceedings⁸² and the Judge for Minors must take into account not only the evidence and the legal scope of the conduct, but, in particular, the information provided by the technical team on the minor's age, social and family conditions and personality. The public institutions competent for the protection and reform of minors can also advise the judge on these issues. Although general prevention and retribution are present in a certain sense, special prevention criteria prevail⁸³.

The imposition of more than one measure of different nature in the same resolution is possible, if it appears to be the most suitable decision for the best interest of the minor. If two or more measures of the same nature imposed in different resolutions have to be simultaneously executed, the Judge will accumulate them, but the total time of execution will not exceed twice the length of the most serious one. Furthermore, if the different measures pronounced can not be simultaneously applied, the judge can substitute all (or some) of them or indicate the order of application beginning with the internment measures. Inside this category, the execution of a therapeutic internment will have the preference over all the internment in closed system, and the latter over any other internment measure (Art. 47). Judges are, however, allowed to establish a different order if they consider it more suitable to the minor's best interest (Art. 47.5 e); the Judge can also during the execution modify, suspend, reduce, substitute or put an end to the measure „at any moment”, in accordance with the minor's best interests and if the social concern for the minor's behavior has been sufficiently expressed (Art. 13).

⁷⁸ Cervelló Donderis, Colás Toregano, 2002, 130.

⁷⁹ Arrom Loscos, 2002, 87.

⁸⁰ Cuello Contreras, 2000, 45.

⁸¹ González Cussac, Cuerda Arnau, 2002, 105.

⁸² Tamarit Sumalla, 2001, 77.

⁸³ Cadena Serrano, 2002, 93.

Measures (under two years) can benefit from the conditional suspension of the execution (Art. 40)⁸⁴. During the conditional suspension the minor can be put under supervised freedom or else the judge can require the development of a socio-therapeutic activity (if it is the case with the participation of parents or tutors), if proposed by the technical team or the public agency competent to protect or to reform minors. A successful conditional suspension requires not only the fulfillment of the conditions judicially established, but also the absence of new convictions during the probation period, and the minor's commitment not to reoffend.

Measures' execution⁸⁵ is under the responsibility of the respective Autonomous Community (Art. 45); this one must intervene under the control of the judge for Minors (Art. 44) and fully complying with the principle of legality (Art. 43). Autonomous Communities execute the measures directly or by means of contracts with other public or private (non-profit) agencies (Art.45); a professional is appointed (Art. 46.3) to assume the responsibility for overseeing the youth's sentence and for reporting periodically to the judge, to the Prosecutor and to the minor's counsel on the execution of the measure and the minor's progress (Art. 49).

Special provisions are set out for the treatment of minors who escape during the execution of the measure (Art. 50).

Concerning the execution of the measure of internment⁸⁶, 2001, 155), the special provisions included in Articles 54-60 of the Organic Act 5/2000 are developed by Art. 23 to Art. 85 of the Royal Decree 1774/2004.

Vicinity receives, as a principle, a stronger acknowledgement⁸⁷ than in the penitentiary legislation (for adults): minors must be kept in institutions close to their residence, although the judge can decide otherwise if it is required by the best interest of the minor; minors belonging to gangs, organizations or associations cannot execute the measure in the same centre (Art. 46.3).

The execution of internment consists of two periods: effective internment and supervised freedom (Art. 7.2). The effective internment must be spent in specific center, organized by the competent Autonomous Community, directly or by agreements with other public or private (non-profit) bodies. These center are different from those provided for by the penitentiary legislation to execute punishments and provisional measures of deprivation of liberty imposed to persons who have already attained the age of 18. Measures imposed when a terrorist crime has been committed have, however, to be executed under the control of specialized staff and in the center of the National Audience (Audiencia Nacional), established by the Government, directly or by contracts with the Autonomous Communities (Art. 54.1).

According to An. 55, re-socialization is a fundamental principle. Therefore, Art. 56 grants all those inmates' rights not affected by the conviction (the duties are defined by Art. 57) and Art. 55.2 requires that the life inside the centre must be organized in a similar manner to the one in the outside world, trying to reduce the negative effects that internment can produce on the minor or his/her family, by promoting the social links and family contacts, collaboration and participation of the public and private agencies (particularly those geographically or culturally dose) in the process of social integration of the minor. Minors have always the right to be informed in writing and in a comprehensible language on their rights and duties and on every aspect of the centre's rules; they also have the right to file petitions and claims and to appeal (Art. 58).

Articles 45-52 of the Royal Decree 1774/2004 establish a complete regulation of ordinary and extraordinary leaves and releases. Minors in open or half-open regime can ordinarily benefit from permissions up to 30 days (open regime) or 20 days (half-open regime) every semester (each permission will not exceed 15 days). Even minors in closed regime will be able to benefit from

⁸⁴ Alastuey Dobón, 2002b, 210.

⁸⁵ Guinarte Cabada, 2004, 405; López Martin Dólerro Carillo, 2001, 141; San Martin Larrinoa, 2001, 141.

⁸⁶ López Caballo.

⁸⁷ Ortiz Gonzáles, 2001, 191.

these leaves after having served a third part of the internment period, according to their personal evolution and the process of social reinsertion; in this case each permission will not exceed 4 days, the maximum amount per year is fixed in 12 days and the competent judge for Minors has to authorize it (Art. 25 of the Royal Decree 1774/2004). On the other hand, minors in open regime can ordinarily leave the establishment every week-end from Friday 4 p.m. to Sunday 8 p.m. (with the addition of 24 h, if Friday or Monday are holidays). Minors in half-open regime deserve one week-end leave every month, and after having served one third of the internment period, two leaves per month; in the same circumstances minors in dosed regime can be authorized to a week-end leave per month (Art. 46). Extraordinary (until 4 days) and planned leaves (48 h) are also possible (Art. 47 and Art. 48), as well as all the different varieties of oral (two per week, 40 minutes per visit), phone and written communications; concerning the conjugal visits, (at least one per month, minimum one hour is reserved for those who cannot benefit from leaves during period longer than one month; and the reception of parcels is equally allowed (Articles 40-44).

Each centre must have an internal regulation, as provided by Art. 30 of the Royal Decree 1774/2004, and has to be organized in sections, adequate to the age, maturity, needs and social capacities of the minors interned. Minors have the right to education, training, health and religious assistance (Articles 37-39); as far as they have attained the minimum age to work, their right to carry out a remunerated activity (with the legally inherent social protection and in the limits of the public entity's possibilities) will be recognized; special rules are set out in relation to the nature of the working activity and to the conditions to be fulfilled in the case of workers aged under 18 (Art. 53). Those minors needing special protection will be separated from those who may represent a danger or a risk. Mothers will be authorized by the judge for Minors to keep their children (under 3 years) with them if, according to the criteria of the public authority, this situation represents no risk for the children.

Disciplinary rules and rules related to surveillance and security measures are particularly important in the centre's life. Thus, the provisions of the Organic Act 5/2000 (Art. 59) on security are developed by Art. 54 and Art. 55 of the Royal Decree 1774/2004, where surveillance, security and the application of the defined contention methods are specially regulated. Provisions on discipline (Art. 60) find also a detailed regulation in Articles 59-85 of the Royal Decree.

After having pointed out the compliance with constitutional principles and rules in their content, form and procedure, the regulation:

- defines the disciplinary infractions, classified according to three levels: very serious, serious and light (Art. 61-64);
- reproduces the disciplinary sanctions already listed by the Organic Act 5/2000 (Art. 60.3): separation from the group (in cases of aggression, violence or serious breach of the rules of communal life), separation during the week-end, deprivation of week-end leaves; deprivation of other leaves; deprivation of participation in leisure activities and warning; and
- sets out the imposition and execution guidelines, and the disciplinary procedure.

Personal dignity, the right to nourishment, the right to mandatory education, the right to be visited, and the right to communicate are always granted to the sanctioned minors (Art. 60.1 of the Organic Act 5/2000). The separation between investigation and sanctioning (Art. 60.2 of the Royal Decree 1774/2004) and the right to appeal any disciplinary decision - either in writing or orally - before the Judge for Minors (Art. 60.7) are granted too.

Disciplinary sanctions can always be reduced or suspended and conciliation with the offended, restitution, reparation and the development of activities for the benefit of the centre's collectivity, when voluntarily assumed, will be specially considered in order to close the disciplinary procedure or to leave without effect the imposed sanctions (Art. 60.5 of the Royal Decree 1774/2004).

8. Safeguards for the protection of minors

8.1. *Affective and/or psychological assistance.*

The minor's right to psychological and affective assistance during the provisional detention and the investigation is dearly envisaged by the Organic Act 5/2000; but no special provision relates to the limits and rights under which the supporting figures can intervene. Only Art. 22.1.e of the Organic Act 5/2000 acknowledges this right in the course of penal proceedings by a reference to the presence of parents or other person mentioned by the minor, that is submitted to the Judge's authorization. On the other hand, Art. 4.1 II of Royal Decree 1774/2004 provides for a duty of the technical team to give its professional assistance to the minor.

Where psychological treatment is appropriate, due to the minors' personal characteristics that affect their penal imputation, it is possible to impose those provisional measures envisaged by the Civil Code (Art. 29). This will be normally followed by the imposition of a therapeutic measure - therapeutic internment or ambulatory treatment - in the sentence (Art. 29); the ambulatory treatment is specially intended for those minors who suffer from psychological disturbances but do not need internment.

8.2. *Preventing the disclosure of the juvenile offender's identity*

Art. 35.2 of the Act explicitly establishes that the mass media cannot obtain or release the minor's photo or any data that allow identification. The Judge and the Prosecutor are legally obliged to strictly enforce this mandatory rule; every participant in the proceeding is also obliged to respect the minor's right to confidentiality and cannot diffuse his personal data and other relevant information included in the file (Art. 35.3).

8.3. *Other measures*

On the other hand, hearings are public, as a general rule⁸⁸, but, if it is in the interest of the minor or of the victim, Art. 35.2 authorizes the Judge to sit in chamber. Furthermore, Art. 37.3 of the Act has provided the enforcement of the criminal procedure code's provisions set out for the protection of witnesses and experts (Act19/1994), and according to the Art. 37.4 the Judge is entitled to order the minor to leave the hearing temporarily if, *ex officio* or upon parties' application, he considers that it is in the minor's best interest.

Conclusions

The new Organic Act 5/2000 introduced in Spain a new system of intervention towards juvenile offenders, regulating all the relevant aspects, including the criminal proceedings. These were shaped on the model of the abridged penal process for adults, but with remarkable differences. For instance, in this field possibilities for diversion are much broader than those to be found in the adults' proceedings, strictly submitted to the principle of legality in prosecution. The strengthening of the technical team is to be applauded, although greater emphasis should have been placed on improving the communication between the technical team and the Judge.

Regarding the critics on the penal procedure, the stress has been put on several points:

- too wide and complex functions entrusted to the Public Prosecutor;
- the important limits to the participation of the victims;
- too restrictive preventive measures: in particular, the period of precautionary internment can be, in practice, too long;

---

⁸⁸ Tomé García, 2001, 176.

- the absence of an administrative regulation of the execution stage;
- the lack of sufficient investment in structures and facilities, a responsibility both of the Government and the Autonomous Communities.

Some of these critics have progressively received an answer: the Act 15/2003, reforming the Art. 25, allowed for intervention of the victim as a full actor in the penal process for minors; by the Royal Decree 1774/2004 a general regulation developing the Organic Act 5/2000 was finally approved; and the new reform intervened in 2006 has introduced a specific Additional Disposition in order to assure the evaluation (after 5 years!) of the costs of the duties imposed to the Autonomous Communities by the Organic Act 5/2000.

Nevertheless, the most criticized aspects of the new regulation were the suspension of the possibility of applying it to young people between 18-21 and the reforms introduced by the Organic Act 7/2000 concerning very serious offences and terrorism. In particular, the prosecution of minors under 18 accused of terrorist crimes before the National Audience (Audiencia Nacional) (brought in by the Organic Act 7/2000) is deemed to break the fundamental principle of vicinity and to reproduce merely the system applied to adults.

Successive reforms intervened since the entrance in force of the Organic Act 5/2000 have accentuated the repressive aspects of the new system. By the Organic Act 15/2003 a new Additional Disposition (the 6h) was included, promoting the application of measures oriented to a harsher and more efficient sanctioning of most serious crimes and authorizing to extend the time of internment, strengthening the system of security measures of the execution center and providing for the transfer of convicted persons to penitentiaries as soon as they reach the age of 18.

In the same trend, the last reform approved by the Parliament (Organic Act 8/2006) proceeds to a significant revision of important aspects of the legal regulation in order to:

- introduce new measures, such as the prohibition to enter in contact or in communication with the victim, the victim's relatives or other persons;
  - strengthen and recognize the victim's rights;
  - exclude the application of the justice system for minors over people aged more than 18 and mainly;
    - assure a higher proportionality between sanctions and the offence's seriousness,
    - opening new possibilities to the imposition of internment in dosed educational center,
    - extending the limits of internment (not only if imposed as a sanction but also as a preventive measure) in the most serious cases, and
    - allowing the execution of internment measures in penitentiaries as soon as the juvenile turns 18.
- Increase of the offences committed by minors is alleged as the main justification for a regrettable evolution that has transformed the original purposes of the system approved in January 2000.

Furthermore, perspectives cannot be optimistic in this field: in fact, instead of putting the accent in the minor's interest (i.e. his/her education and re-socialization) the last reforms dearly prefer to follow the increasing trend of a criminal policy based mainly on a myopic view of social defense.

Law sources.

Minors' Legal Protection Act 1996 Organic Act 4/1992

Organic Act 5/2000

Organic Act 7/2000

Royal Decree 1774/2004

Organic Act 9/2002

Organic Act 1/1996

Organic Act 9/2000

Organic Act 15/2003

Organic Act 8/2006

References

1. Abel Souto, Las medidas del nuevo Derecho penal juvenil (Consideraciones en torno al artículo 7 de la Ley penal del Menor), *Actualidad penal*, 6, 2002.
2. Abel Souto, Los menores, el principio acusatorio y la proporcionalidad penal en la Ley Organica 5/2000, *Actualidad Penal*, 43, 2003.
3. Abel Souto, La reforma de 25 de noviembre de 2003 en materia de principio acusatorio y la proporcionalidad garantizada por la Ley penal del menor, *Estudios penales y criminologicos*, XXIV, 2004.
4. Alastuey Dobón, El Derecho penal de menores: evolution y rasgos esenciales de la Ley organica 5/2000, in *La Ciencia del Derecho Penal ante el nuevo siglo. Libro Homenaje al Profesor Doctor Don Jose Cerezo Mir*, Madrid (2002a).
5. Alastuey Dobón, Alternativas al procedimiento y a la ejecucion de las medidas en la Ley Organica 5/2000, in Boldova Pasamar (ed.), *El Nuevo Derecho penal juvenil espaniol*, Zaragoza, 2002b.
6. Altava Lavall, in Gonzáles Cussac, Tamarit Sumalla, Gómez Colomer (coords.), *Justicia penal de menores y juvenes. Analisis sustantivo y procesal de la nueva regulation*, Valencia, 2002.
7. Antón Barberá, Colás Turégano, Ley reguladora de la responsabilidad penal del menor (LO 5/2000 de 12 de enero). Aspectos policiales, in Gonzáles Cussac, Tamarit Sumalla, Gómez Colomer (coords.), *Justicia penal de menores y juvenes. Analisis sustantivo y procesal de la nueva regulation*, Valencia, 2002.
8. Aparicio Blanco, Diligencias de instruction restrictivas de derechos fundamentales, competencia del Juez de menores en el ambito de la Ley de Responsabilidad Penal de los Menores, *Revista del Poder judicial*, 2000.
9. Arrom Loscos, El proceso penal con implication de menores. Ley organica 5/2000 sobre responsabilidad penal de los menores, Palma de Mallorca, 2002.
10. Beristain, Prologo, in Urra Portillio, *Menores, la transformation de la realidad*, Ley Organica 4/1992, Madrid, 1995.
11. Boldova Pasamar, Principales aspectos sustantivos del nuevo Derecho Penal juvenile espanol, in *La Ciencia del Derecho Penal ante el nuevo siglo. Libro Homenaje al Profesor Doctor Don José Cerezo Mir*, Madrid, 2002.
12. Bernuz Beneitez, La conciliación y la reparación en la LO 5/2000, de 12 de enero, reguladora de la responsabilidad penal de los menores. Un recurso alternativo o complementario a la justicia de menores, *Revista de Derecho Penal y Criminologia*, 2001.
13. Bueno Arús, El Anteproyecto de Ley Orgánica reguladora de la Justicia de Menores elaborado por el Ministerio de Justicia, *Eguzkilore. Cuaderno del Instituto Vasco de Criminologia*, 11, 1997.
14. Bueno Arús, Policia judicial y menores, *Harlax*, 26, 1998.
15. Bueno Arús, Aspectos sustantivos de la Ley Orgánica reguladora de la responsabilidad penal de los menores, *Icade*, 53, 2001.
16. Cadena Serrano, Las medidas de la ley reguladora de la responsabilidad penal del menor, in Boldova Pasamar (ed.), *El Nuevo Derecho penal juvenile espanol*, Zaragoza, 2002.
17. Cantareno Badrés, Delincuencia juvenil: Asistencia terapbutica versus Justicia penal?, Logrono, 2002.
18. Carmona Salgado, Algunas observaciones sobre la responsabilidad penal de los menores, a raiz de la Ley 5/2000, de 12 de enero, in Zugaldia Espinar, Roca Roca (coords.), *Los derechos humanos. Libro homenaje al Excmo. Sr. D. Luis Portero Garcia*, Granada, 2001.
19. Carmona Salgado, Las medidas y sus criterios de determinación en la LO 4/2000, reguladora de is responsabilidad penal de los menores, *Estudios Juridicos. Ministerio Fiscal*, I, 2002.
20. Caveró Forradellas, El papel del Ministerio Fiscal en la Ley Organica 4/1992, de 5 de junio: analisis critico y propuestas, in *Justicia juvenil en la C.A.P.V. Situacion y perspectivas*, Vitoria-Gasteiz, 1997.
21. Cerezo Mir, Hacia un Derecho Penal Juvenil en España, in *Politica Criminal, Derechos Humanos y Sistemas Juridicos en el siglo XXI. Volumen en homenaje al Prof. Dr. Pedro R David*, Buenos Aires, 2001.
22. Cervelló Donderis, Colás Torégano, La responsabilidad penal del menor de edad, Madrid, 2002.
23. Clemente, El menor como objeto de las diferentes diligencias policiales, *Eguzkilore. Cuaderno del Instituto Vasco de Criminologia*, 11, 1997.
24. Cuello Contreras, *El nuevo derecho penal de menores*, Madrid, 2000.
25. Cuello Contreras, El nuevo derecho penal espafiol de menores a la luz de las modernas tendencias del derecho penal y de la criminologia, in *Modernas tendencias en la ciencia del derecho penal y en la criminologia*, Madrid, 2001.
26. De La Cuesta, El abandon del sistema tutelar: evolution del derecho espaniol en materia de protection y de tratamiento de los menores delincuentes y en peligro, *Annales Intemationales de Criminologie*, 37, 1999.

27. De La Cuesta, The Position of Victims and Victim Support in the New Spanish Juvenile Criminal Law, in Fattah, Parmentier (eds.), Victim policies and criminal justice on the road to restorative justice. Essays in Honour of Tony Peters, Leuven, 2001b.
28. De La Cuesta, Capítulo VII. La ejecución de las medidas, in Gimenez, Salinas, Colomer (coord.), Justicia de menores: una justicia mayor. Comentarios a la Ley reguladora de la Responsabilidad Penal de los Menores, Madrid, 2001c.
29. De La Cuesta, Responsabilidad civil, in La Ley Organica 5/2000 de Responsabilidad Penal de los Menores, Bilbao, 2001a.
30. De La Cuesta, Le nouveau statut penal du mineur en Espagne, Revue Internationale de droit compare, 1, 2004.
31. Diaz Martinez, La instruction en el proceso penal de menores, Madrid, 2003.
32. Dolz Lago, Labor y funciones del equipo tecnico, Estudios Juridicos. Ministerio Fiscal, I, 2001.
33. Dolz Lago, in Gonzáles Cussac, Tamarit Sumalla, Gómez Colomer (coords.), Justicia penal de menores y juvenes. Analisis sustantivo y procesal de la nueva regulacion, Valencia, 2002.
34. Dominguez Figueirido, Balsebre Jimenez, La instancia policial en el ambito de la justicia juvenil. Referencia al proceso de especializacion cualitativa de los Mossos d'Esquadra, in Dominguez, Ramos Ulgar (coords.), La Joven Sociologia Juridica en España. Aportaciones para una consolidation, Oñate, 1998.
35. Elicegui Gonzáles, Santibáñez Gruber, La mediación en la justicia de menores. Primer año de la LO 5/2000. La experiencia en Bizkaia, in Estudios Juridicos en Memoria de Jose Maria Lidon, Bilbao, 2002.
36. Etxebarria Zarrabeitia, Algunos aspectos de Derecho sustantivo de la Ley Orgánica 5/2000, reguladora de la Responsabilidad Penal de los Menores y de su Reforma en materia de terrorismo, Icade, 53, 2001a.
37. Etxebarria Zarrabeitia, Aspectos sustantivos, in Consejo Vasco De La Abogacia, La Ley Orgánica 5/2000 de Responsabilidad Penal de los Menores, Bilbao, 2001b
38. Feitjoo Sanchez, Sobre el contenido y la evolution del Derecho Penal español tras la LO 5/2000 y la LO 7/2000, Revista Juridica, UAM, 4, 2001.
39. Funes, Adolescentes y conflicto social. Algunas reflexiones sobre le respuesta social, Harlax, 25, 1998
40. Garcia Pérez, La evolution del sistema de justicia penal juvenil, Actualidad Penal, 32, 2000.
41. Gimenez-Salinas, Colomer, Características principales de la Ley orgánica reguladora de la responsabilidad penal del menor, Revista del Poder Judicial, 2000.
42. Gisbert Jordá, Las medidas cautelares, Estudios Juridicos. Ministerio Fiscal, I, 2001.
43. Gómez Colomer, Tuición procesal penal de menores y juvenes, in Gonzáles Cussac, Tamarit Sumalla, Gómez Colomer (coords.), Justicia penal de menores y juvenes. Analisis sustantivo y procesal de la nueva regulacion, Valencia, 2002.
44. Gómez Rivero, La nueva responsabilidad penal del menor: las Leyes Orgánicas 5/2000 y 7/2000, Revista penal, 9, 2002.
45. Gonzáles Cussac, Cuerda Arnau, Derecho penal de menores: criterios generals de aplicacion de medidas, in Gonzáles Cussac, Tamarit Sumalla, Gómez Colomer (coords.), Justicia penal de menores y juvenes. Analisis sustantivo y procesal de la nueva regulacion, Valencia, 2002.
46. Guinarte Cabada, Algunas consideraciones sobre la ejecución de las medidas previstas en la Ley penal del menor, Estudios Penales y Criminologicos, XXIV, 2004.
47. Herrera Moreno, La 'conciliation menor-victima' en el ambito de la desviadon juvenil; reflexiones en torno a su controvertida plasmacion en la Ley Organica 5/2000, de 12 de enero, Anuario de Justicia de Menores, I, 2001.
48. Higuera Guimera, El problema de la imputabilidad de los menores y de los juvenes en la Ley organica reguladora de la responsabilidad penal de los menores, in Boldova Pasamar (ed.), El Nuevo Derecho penal juvenil espaniol, Zaragoza, 2002.
49. Higuera Guimera, Derecho penal juvenil, Barcelona, 2003.
50. Juan-López Martín, El interés del menor como columna vertebral de la Ley 5/2000 de 12 de enero, in Justicia de menores e intervention socioeducativa, Murcia, 2001.
51. Landrove diaz, La Moderna Victimologia, Valencia, 1998.
52. Landrove Diaz, Derecho Penal de Menores, Valencia, 2001.
53. López Cabello, Ejecución de las medidas privativas de libertad, in Consejo Vasco de la Abogacia, La Ley Organica 5/2000 de Responsabilidad Penal de los Menores, Bilbao, 2001.
54. López López, La instrucción del ministerio fiscal en el procedimiento de menores, Granada, 2002.
55. López Martín, Dolera Carrillo, Ejecución de las medidas no privativas de libertad, in Justida de menores e intervention socioeducativa, Murcia, 2001.

56. Lorca Martínez, Las medidas de protección de menores y la intervención de la entidad pública en la LORPM 5/2000 de Responsabilidad Penal de los Menores, Estudios Jurídicos. Ministerio Fiscal, I, 2001.
57. Martí Sánchez, Protección de la víctima y responsabilidad civil en la ley penal de los menores, Actualidad Penal, 4, 2001.
58. Mena Álvarez, Reglas para la determinación de las medidas aplicables: modificación y sustitución de medidas, Estudios Jurídicos. Ministerio Fiscal, 2001.
59. Muñoz Oya, Estudio sobre las medidas en la Ley Orgánica Reguladora de la Responsabilidad Penal de los Menores, Estudios Jurídicos. Ministerio Fiscal, I, 2001.
60. Navarro Mendizabal, La responsabilidad civil en Is. Ley Orgánica de Responsabilidad Penal del Menor, Icade, 53, 2001.
61. Ortiz González, La medida de internamiento en la Ley reguladora de la responsabilidad penal de los menores, Icade, 53, 2001.
62. Palacio Sánchez Izquierdo, El principio del superior interés del menor, Surgam, 2000.
63. Peris Riera, El modelo de mediación y reparación en el nuevo marco de la responsabilidad penal de los menores previsto por la Ley Orgánica 5/2000, La Ley, 5250, 2001.
64. Planchadell Gargallo, La intervención de la víctima en la instrucción del proceso penal de menores, in Gonzáles Cussac, Tamarit Sumalla, Gómez Colomer (coords.), Justicia penal de menores y jóvenes. Análisis sustantivo y procesal de la nueva regulación, Valencia, 2002.
65. Ponz Nomdedéu, La responsabilidad penal de los menores desde la perspectiva del Abogado, in Gonzáles Cussac, Tamarit Sumalla, Gómez Colomer (coords.), Justicia penal de menores y jóvenes. Análisis sustantivo y procesal de la nueva regulación, Valencia, 2002.
66. Richard Gonzales, El nuevo proceso de menores, La Ley, 28 junio 2000.
67. Ríos Martín, El menor infractor ante la ley penal, Granada, 1993.
68. Ríos Martín, La ley de Responsabilidad Penal de los Menores, cambio de paradigma: del niño en peligro al niño peligroso, Icade, 53, 2001.
69. Saez Gonzáles, La imparcialidad y situaciones de contaminación en la nueva Ley orgánica de responsabilidad penal del menor, Anuario de Justicia de Menores, 1, 2001.
70. Salom Escrivá, La intervención del Ministerio Fiscal en el proceso de exigencia de responsabilidad penal de los menores, in Gonzáles Cussac, Tamarit Sumalla, Gómez Colomer (coords.), Justicia penal de menores y jóvenes. Análisis sustantivo y procesal de la nueva regulación, Valencia, 2002.
71. San Martín Larrinoa, Ejecución, in Consejo Vasco de la Abogacía, La Ley Orgánica 5/2000 de Responsabilidad Penal de los Menores, Bilbao, 2001.
72. Sánchez García de Paz, La nueva ley reguladora de la responsabilidad penal del menor, Actualidad Penal, 33, 2000.
73. Sancho Casajus, Singularidades del procedimiento de la Ley penal del menor (LO 5/2000). Especial consideración del papel del Ministerio Fiscal, in Boldova Pasamar (ed.), El Nuevo Derecho penal juvenil español, Zaragoza, 2002.
74. Tamarit Sumalla, El nuevo Derecho penal de menores: Creación de un sistema penal menor?, Revista penal, 8, 2001.
75. Tamarit Sumalla, La mediación reparadora en La ley de responsabilidad penal del menor, in Gonzáles Cussac, Tamarit Sumalla, Gómez Colomer (coords.), Justicia penal de menores y jóvenes (Análisis sustantivo y procesal de la nueva regulación), Valencia, 2002.
76. Tomé García, Aspectos procesales en la nueva ley del menor, Icade, num. 53, 2001.
77. Torres Fernández, La desjudicialización como respuesta a la delincuencia de menores de edad, Cuadernos de Política Criminal, 79, 2003.
78. Urta Portillo, Menores, la transformación de la realidad, Ley Orgánica 4/1992, Madrid, 1995.
79. Vaquer Aloy, La responsabilidad civil, in Gonzáles Cussac, Tamarit Sumalla, Gómez Colomer (coords.), Justicia penal de menores y jóvenes Análisis sustantivo y procesal de la nueva regulación, Valencia, 2002.
80. Ventura Faci, Pelaez Perez, Ley Orgánica 5/2000 de 12 de enero reguladora de la responsabilidad penal de los menores. Comentarios y jurisprudencia, Madrid, 2000.

SISTEMUL JUSTIȚIEI PENTRU MINORI ÎN SPANIA

José Luis DE LA CUESTA*
Isidoro BLANCO CORDERO**

Sumar

1. Cadrul legal în materie de procedură penală aplicat infractorilor minori în Spania. 2. Pragurile de vârstă pentru angajarea răspunderii penale, respectiv a începerii urmăririi penale a minorilor. 3. Organe judiciare specializate. 3.1. Specializarea judecătorilor. 3.2. Specializarea procurorilor. 3.3 Specializarea cerută pentru alte persoane care participă la procedurile judiciare penale cu minori. 3.4. Serviciile sociale (sau alte asemenea autorități) implicate în procedurile cu minori. 4. Noțiuni preliminare de procedură penală aplicabile minorilor. 5. Procedurile de evaluare individuală. 6. Procedura medierii. 7. Libertatea personală. 8. Garanții ale protecției minorilor. 8.1. Asistența afectivă și/sau psihologică. 8.2. Prevenirea dezvăluirii identității infractorului minor. 8.3. Alte măsuri. 9. Concluzii.

1. Cadrul legal în materie de procedură penală aplicat infractorilor minori în Spania

Importante transformări au intervenit în tratamentul infractorilor minori în timpul ultimei decade a secolului al XX-lea și începutul secolului al XXI-lea în Spania¹.

1.1. Datorită lipsei garanțiilor procesuale și a reglementărilor procedurale, la 12 ani de la aprobarea noii Constituții spaniole din 1978, vechiul model de asistență socială (modelul tutelar) - reglementat printr-un act normativ din 1948 – prin care erau avuți în vedere minorii până la 16 ani - a fost declarat neconstituțional de către Curtea Constituțională. Această decizie a deschis un proces de profundă transformare în sistemul tratamentului infractorilor sub 16 ani.

În conformitate cu abordarea pozitivistă-corecțională, vechiul sistem juridic spaniol (sistemul “de tutelă”) avea ca premiză faptul că infracționalitatea în rândul minorilor presupunea în mod necesar intervenția publică în vederea reabilitării sociale a acestor persoane. Sancțiunile penale nu trebuia să fie deosebit de represive, ci corecționale și reeducative, având și un pronunțat caracter preventiv extins și asupra posibililor infractori minori (cei neglijăți sau în pericol). Teoretic, acest sistem doar intenționa a proteja, a îmbunătăți realitatea socială și a oferi ajutor. În acest fel, chiar dacă sancțiunile care implicau privarea de libertate au fost frecvent dispuse, instanțele nu se constituiau cu judecători specializați pentru infracțiuni comise de minori iar garanțiile judiciare nu puteau fi asigurate corespunzător.

Astfel, prin Legea din 1948 era statuat în mod clar faptul că minorii, deși erau judecați de instanțele tutelare, nu beneficiau de proceduri speciale pe parcursul procesului penal. La individualizarea pedepsei erau luate în considerare doar natura faptelor penale și circumstanțele personale în care se aflau minorii. Audierile nu erau publice iar avocatul, deși prezent, nu putea interveni.

---

* Profesor universitar doctor, Universitatea Țării Bascilor, Spania; Președintele Asociației Internaționale de Drept Penal (2004-); Director al Institutului Basc de Criminologie; membru al Academiei Jakiunde; membru al colectivului științific internațional al Institutului Max Planck, Freiburg, Germania (2008-); membru al colectivului director al Societății Internaționale de Criminologie; membru al colectivului director al Institutului Superior Internațional de Științe Penale, Siracusa, Italia (e-mail: joseluis.delacuesta@ehu.es).

** Profesor universitar doctor, Catedra de Drept Internațional Public și Drept Penal, Facultatea de Drept, Universitatea Alicante, Spania (e-mail: isidoro.blanco@ua.es).

¹ De la Cuesta, 1999, 101.

Acest model juridic a fost îndelung criticat în literatura de specialitate din Spania, solicitându-se înlocuirea sa cu un sistem procesual diferit. Delimitarea între cele două componente ale sistemului juridic aplicabil minorilor (o componentă socială, protecționistă, prin care se viza reintegrarea socială a minorilor și o a doua componentă prin care se realiza coerciția statală) a fost realizată în 1996. Astfel, conform Legii privind protecția minorilor, a fost instituită responsabilitatea serviciilor sociale (în particular, a Comunităților Autonome²) și a judecătorilor .

Chiar dacă din 1985 judecătorii pentru minori erau stabiliți prin noua Lege de organizare judiciară și Guvernul se angajase să prezinte Parlamentului un nou Proiect de lege pentru minori, reforma sistemului juridic aplicabil minorilor a trebuit să aștepte până în anul 1992. Astfel, numai după o decizie a Curții Constituționale prin care sistemul “de tutelă” era declarat ca fiind neconstituțional, reforma s-a înfăptuit. Prin Legea nr. 4/1992, a fost stabilită vârsta minimă (12 ani) care să permită intervenția autorităților judiciare pentru infracțiuni comise de minori sub 16 ani. De asemenea, a fost introdus “provizoriu” un sistem “hibrid” prin care au fost reglementate forme diverse de reacție social-penală având drept scop ocrotirea dar și reeducarea minorilor, având la bază principiul acțiunii în “cel mai bun interes al minorului”³, urmărindu-se integrarea în societate a acestuia și nu pedepsirea prin aplicarea represiunii penale. Noile proceduri instituite erau conforme cu prevederile constituționale, fiind caracterizate prin flexibilitate și presupunând mijloace diversificate de acțiune. În cazul săvârșirii de infracțiuni cu un grad mic de pericol social minorii erau deferiți direct sau în urma unui avertisment serviciilor sociale. Prin Legea nr.4/1992 s-a reglementat instituirea unei comisii tehnice consultative, formată dintr-un psiholog, un asistent social și un educator, aflată la dispoziția procurorilor și judecătorilor⁴ și având “rolul esențial”⁵ de a facilita organelor judiciare luarea unei decizii cu privire la educarea minorului și la reintegrarea sa socială, prin redactarea unui raport asupra situației psihologice și pedagogice a minorului și a mediului familial.

Noile măsuri erau reglementate pentru o aplicare provizorie pentru maxim doi ani. Cu toate acestea, sistemul judiciar nu era scutit de critici⁶ și nu era eficient în angajarea răspunderii penale a minorului pentru fapta prevăzută de legea penală săvârșită⁷.

1.2. În anul 1995 un nou Cod penal a fost adoptat în Spania. Prin prevederile acestui nou Cod penal limita de vârstă pentru angajarea răspunderii penale a fost ridicată de la 16 la 18 ani, fiind reglementată expres, în articolul 19, răspunderea penală a minorilor ca regulă derogatorie de la dreptul comun. Sistemul introdus în 1992 a rămas provizoriu în vigoare până la aprobarea unei noi legi speciale ce reglementa răspunderea penală a minorilor.

1.3. În concordanță cu prevederile art.19 al noului Cod Penal, prin Legea nr. 5/2000 (Monitorul Oficial al Statului, 13 ian 2000) a fost introdus noul sistem spaniol al răspunderii penale a minorilor, în care este prioritar scopul educării și resocializării minorilor și nu cel al apărării sociale caracteristic dreptului penal, subliniindu-se astfel caracterul derogator al acestor norme⁸. Legea a intrat în vigoare un an mai târziu (ianuarie 2001) după multiple modificări, cea mai criticată privind sancțiunile penale aplicate minorilor care săvârșesc infracțiuni cu grad sporit de pericol social, în special acte de terorism⁹ (Legea nr. 7/2000).

² Spania este integrată în 17 regiuni (“Comunități autonome”) care beneficiază de o politică autonomă.

³ Altava Lavall, 2002, 247; Higuera Guimera, 2003, 253; Palacio Sanchez Izquierdo, 2000.

⁴ Beristain, 1995, XIV

⁵ Urrea Portillo, 1995, 8.

⁶ Rios Martin, 1993, 234.

⁷ Funes, 1998.

⁸ Cantarero Bandres, 2002, 29; oricum, Cuello Contreras, 2001, 205.

⁹ Etxebarria Zarrabeitia, 2001a.

Prin Legea nr. 8/2006 (Monitorul Oficial al Statului din 5 decembrie 2006) a fost introdusă o nouă reglementare :

- asigurarea proporționalității între sancțiunile penale aplicate și gradul de pericol social al faptei săvârșite prin dispunerea executării măsurii educative a internării într-un centru de reeducare în regim închis, similar pedepselor privative de libertate, în cazul infracțiunilor grave precum și transferul minorilor într-un penitenciar la împlinirea vârstei de 18 ani.

- introducerea unor măsuri suplimentare, cum ar fi interzicerea de a intra în contact cu victima, rudele victimei, ori alte persoane, și

- recunoașterea și garantarea drepturilor victimei.

Aceasta reformă a intrat în vigoare în februarie 2007.

Majoritatea modificărilor introduse în 1992 au fost implementate prin Legea nr.5/2000, o lege cuprinzătoare reglementând ambele aspecte: penale și de procedură penală, prin măsuri concrete de angajare și tragere la răspundere penală (și civilă) a minorilor care săvârșesc una dintre faptele prevăzute de legea penală pentru adulți¹⁰. Cu toate acestea, Legea nr. 5/2000 are în principal un conținut procedural – doar unele dintre prevederi fiind de natură penală¹¹. Este astfel o lege specială, având ca drept comun fie Codul Penal, fie Codul de procedură penală, aplicarea subsidiară a ambelor texte fiind avută în vedere să completeze prevederile sale ori să acopere unele lacune.

1.3.1. Legea nr. 5/2000 reglementează prin urmare aspecte de drept penal, procedural penal și execuțional penal aplicate minorilor infractori, sub forma unui sistem distinct, integrat în justiția penală. Principalele reglementări ale noului sistem sunt următoarele¹²:

a) răspunderea penală a minorului : corelat cu art.19 al Codului Penal, noul model are scopul să reducă influența noțiunilor de protecție și paternalism și admite clar „răspunderea penală” a minorilor. Astfel, Legea nr. 5/2000 reglementează răspunderea penală obiectivă *sui generis*¹³, distingând între condițiile angajării răspunderii penale și consecințele corelative. Condițiile angajării răspunderii penale, într-un sens formal, sunt guvernate de parametri similari celor ai răspunderii penale ale adulților; în fapt, condițiile răspunderii penale a minorilor nu sunt diferite de cele ale adulților: săvârșirea unei fapte prevăzute de legea penală și absența oricăror posibile cauze de înlăturare a răspunderii penale prevăzute de Codul Penal (art. 5.1).

b). un model mixt : răspunderea penală și reeducarea : în lumina reglementărilor din 1992, noul model nu are caracter exclusiv represiv, ci unul mixt, în concordanță cu prevederile Convenției privind drepturile copilului. Angajarea răspunderii penale constituie numai prima etapă a reacției sociale având drept scop reeducarea și resocializarea minorilor. Principalele diferențieri față de sistemul răspunderii penale a adulților se referă la consecințele angajării răspunderii, care în cazul minorilor reprezintă sancțiuni penale în majoritatea lor fără caracterul represiv al pedepselor, măsuri educative, pragmatice¹⁴ aservite scopului sistemului mixt. Astfel, deși aceleași, principiile generale de drept penal și procesual penal se vor aplica diferit minorilor dobândind o interpretare teleologică. Faptele prevăzute de legea penală săvârșite de minori nu sunt urmate de pedepse, ci de măsuri subordonate altor criterii de aplicare și executare. Scopul educativ special al reacției sociale determină diferențe de procedură judiciară, participarea comisiei tehnice

¹⁰ Un tratament este de asemenea avut în vedere pentru acei minori care sunt considerați ca lipsiți de discernământ în a acționa cu intenție criminală (Art. 5.2). dar, deși legea organică 5/2000 uită să mai preziceze într-o manieră explicită, în aceste cazuri impunerea unei măsuri terapeutice ar trebui să necesite întotdeauna și un pericol social dovedit. (Gonzales Cussac – Cuerda Arnau, 2002, 84-85).

¹¹ Boldova Pasamar, 2002, 1553; Gonzalez Cussa – Cuerda Arnau, 2002, 79.

¹² De la Cuesta, 2004; vezi și Gimenez-Salinas I Colomer, 2000.

¹³ Bueno Arus, 2001, 72.

¹⁴ Cuello Contrers, 2001, 207.

consultative, precum și specializarea organelor judiciare ce participă la procesul penal (a 4-a dispoziție finală).

c). scopul derogărilor de la dreptul comun este de a acționa în beneficiul minorului. În concordanță cu prevederile Convenției asupra drepturilor copilului, în Legea nr. 5/2000 se fac trimiteri frecvente la “interesul superior al minorului” sau la “cel mai bun interes al minorului” ca principii coordonatoare¹⁵ ale oricărei acțiuni statale asupra minorului; în fapt, fiecare participant la procesul penal trebuie să aibă în vedere interesul minorului la adoptarea oricărei decizii și în particular, la dispunerea măsurilor procesuale în cazul concret (art.7.3). Pentru a înlesni acțiunea în interesul minorului Legea nr.5/2000 a dat posibilitatea procurorului de a nu dispune începerea urmăririi penale, în anumite cazuri(articolele 18 și 19) spre deosebire de cazul persoanelor adulte când procurorul este obligat să înceapă urmărirea penală în cazul săvârșirii de infracțiuni.

Stabilirea a ce este benefic pentru minorul infractor este obligația judecătorului asistat de comisia tehnică și în strânsă colaborare cu procurorul¹⁶. Datorită reglementărilor din Legea nr. 5/2000, criteriile non-legale pot fi utilizate în scopul de a da un conținut “celui mai bun interes al minorului”, un concept care trebuie în mod necesar corelat cu dezvoltarea personală a minorului, cu nevoile sale educaționale¹⁷, cu reeducarea și resocializarea sa¹⁸.

1.3.2. În mod concret, procedurile penale introduse de Legea nr. 5/2000 sunt în concordanță cu reglementările din 1992 dar sunt mult mai amănunțite (Art. 16-42) și completate cu prevederi generale care au rolul de a spori caracterul operativ al tragerii la răspundere penală (T.III, B.IV din Codul de procedură penală).

Procesul se desfășoară sub autoritatea unui magistrat specializat competent teritorial, judecătorul pentru minori de la locul săvârșirii faptelor (art. 2.3); dacă faptele au fost comise în mai multe locuri, se va lua în considerare locul domiciliului minorului (art.20.3). În principal, noua procedură consacră prezumția de nevinovăție, dreptul la apărare¹⁹, dreptul la căile de atac precum și toate celelalte garanții procesuale fundamentale asigurate adulților.

Particularitățile procesului penal al minorilor sunt următoarele:

a). specializarea tuturor organelor judiciare și consultative care participă la procesul penal (judecător, procuror, apărător și comisia tehnică);

b). preeminența și complexitatea rolului procurorului (vezi mai jos);

c). flexibilitatea deciziilor (pot fi revizuite, suspendate, etc., în orice fază a procesului penal) și diverse oportunități pentru minorii infractori;

d). implementarea principiului acuzatorial²⁰ într-o mai mare măsură decât în cazul adulților²¹; conform art.8 judecătorul nu poate impune o altă măsură restrictivă asupra drepturilor minorului, sau pentru mai mult timp, decât cea cerută de către procuror; dacă judecătorul consideră totuși că măsurile cerute nu sunt suficiente, va proceda conform art.37.1²²;

e).participarea victimelor. Regimul participării victimelor în procesele penale desfășurate cu privire la infractori minori a fost recent modificat cu scopul de a extinde prevederile anterioare. Conform fostului art.25 din Legea nr. 5/2000, victimelor nu le este permis să participe ca părți civile în procesul penal. Bineînțeles că persoanele vătămate puteau face plângere, dar se declanșa

¹⁵ Juan-Lopez Martin, 2001, 107.

¹⁶ Funes Artiaga, 1997, 65.

¹⁷ Higuera Guimera, 2003, 253).

¹⁸ Palacio Sanchez Izquierdo, 2000.

¹⁹ Gomez Colomer, 2002, 185.

²⁰ Arrom Loscos, 2002, 87; Gomez Colomer, 2002, 184.

²¹ Abel Souto, 2004, 13.

²² Abel Souto, 2004, 27.

numai latura penală a procesului penal, acțiunea civilă nefiind accesorie acțiunii penale. În timpul procesului, numai în anumite condiții despăgubirea victimelor era posibilă într-o manieră limitată²³; acestea puteau exercita acțiunea civilă separată privitor la răspunderea civilă, prezentând pretențiile civile judecătorului, conform art.61-64²⁴. Art.25 a fost modificat prin Legea nr. 15/2003. Aceasta, în urma criticilor datorate excluderii victimelor din procesul penal împotriva minorilor, ²⁵ca părți civile - chiar calificate ca neconstituționale²⁶ - permite, în prezent, constituirea victimelor ca părți civile în procesul penal. Pe de altă parte, art.3, așa cum a fost modificat prin Legea nr. 8/2006, garantează recunoașterea celor mai importante drepturi ale victimelor: asistența juridică, dreptul de a ridica pretenții privind repararea prejudiciului prin constituirea ca parte civilă în procesul penal, participarea și informarea cu privire la principalele decizii adoptate, chiar dacă acestea nu iau parte la proceduri.

Procesul penal este de asemenea caracterizat de celeritate și de diferențierea între soluționarea aspectelor specifice laturii penale, respectiv rezolvarea acțiunii civile²⁷.

Prin Legea nr.7/2000, adoptată înainte ca Legea nr. 5/2000 să intre în vigoare, au fost introduse totuși câteva restricții principiilor generale ce guvernează sistemul justiției pentru minori în cazul infracțiunii de terorism²⁸. Aceste restricții au fost confirmate prin Legea nr. 8/2006. Lăsând deoparte creșterile relevante ale măsurilor privative de libertate în cazul terorismului, în concordanță cu noul art.10, judecarea actelor de terorism este de competența judecătorului pentru minori, în Audiența Națională, Madrid (art. 2.4). Îmbinarea procedurilor nu este permisă, iar măsurile dispuse trebuie executate cu prioritate față de oricare alte măsuri.

1.3.3. Două tipuri de proceduri penale sunt reglementate prin Legea nr. 5/2000: procedurile declarative și procedurile executive.

Procedura declarativă este divizată în două faze : urmărirea penală (instrumentarea) și faza judecării (audierea). Urmărirea penală și punerea în executare a hotărârii sunt astfel, separate și ambele au o fază intermediară: prezentarea în fața judecătorului.

În scopul de a garanta principiul independenței judiciare, urmărirea penală este efectuată de procuror²⁹. Acesta este abilitat să înceapă urmărirea penală (art.16) și să dispună trimiterea în judecată (art.30.1). Mai mult, procurorul efectuează urmărirea penală, supraveghează acțiunile poliției judiciare și dispune asupra oportunității unor măsuri procesuale solicitate de apărătorul minorului ori de partea vătămată. Procurorul trebuie să asigure apărătorului minorului (și celorlalți participanți la proces) acces liber la materialul de urmărire penală, la solicitarea acestuia (art. 23.2), cu excepția cazului în care judecătorul declară secretă urmărirea penală; în acest caz apărătorul minorului va consulta dosarul la final pentru a-și pregăti apărarea. Părțile vătămate au de asemenea dreptul să aibă acces la dosar (art. 25). Oricum, în această fază procesuală, ca și în oricare alta, numai judecătorul, are dreptul să dispună, motivat (art.23.3 și art.26.3), restrângerea drepturilor fundamentale ale minorului.

De îndată ce faza urmăririi penale este încheiată, dosarul este trimis judecătorului pentru minori. După ascultarea apărătorului minorului (și a persoanei responsabile civilmente), și dacă nu există nici un impediment pentru părți (art.32), judecătorul decide deschiderea fazei de judecată sau nu (art.33).

²³ Planchadell Gargallo, 2002, 195.

²⁴ De la Cuesta, 2001b, 175; Navarro Mendizabal, 2001, 121.

²⁵ Abel Souto, 2003, 1077; Landrove Diaz, 1998, 293; Ventura Faci – Pelaez Perez, 2000, 124.

²⁶ Saez Gonzales, 2001, 77.

²⁷ Cuello Contreras, 2000, 88.

²⁸ Rios Martin, 2001.

²⁹ Diaz Martinez, 2003; Lopez Lopez, 2002.

Audierea minorului în cadrul ședinței de judecată nu este publică ca în cazul adulților. Alte deosebiri mai sunt : fără robe și prezidiu, restricționarea publicității... Audierile au loc în prezența procurorului (și a celorlalte părți ce participă la proces), a apărătorului minorului, a reprezentantului echipei tehnice și a minorului însuși, care poate fi însoțit de reprezentantul său legal, cu excepția situației în care îi este îngrădit printr-o hotărâre judecătorească. Instituția publică care se ocupă cu protecția și îndreptarea minorilor (și a acelor persoane potențiale responsabile civilmente) poate participa de asemenea la audieri (art.35).

Ședința de judecată se concentrează asupra probelor, asupra excepțiilor ridicate de părți, concluziilor echipei tehnice și asupra audierii minorului.

După încheierea dezbaterilor, judecătorul are 5 zile să pronunțe sentința (art.38), impunând măsurile adecvate, specificând conținutul, durata și scopul măsurii, într-o manieră concisă și cu explicații pe înțelesul minorului (art.39.2). Sentința poate fi atacată cu apel în fața Tribunalului de provincie (în fața Tribunalului de audiență națională în cazul actelor de terorism) în termen de 5 zile. Un recurs în interesul legii la Curtea Supremă este de asemenea permis cu scopul de a unifica practica judecătorească conform art.42 din Legea nr.5/2000.

Faza de punere în executare³⁰ a sancțiunii dispuse este reglementată prin art.43-60. Noul sistem este pus în aplicare în colaborare cu serviciile sociale ce lucrează pentru a proteja minorii în Comunitățile autonome; acestea vin în sprijinul sistemului judiciar în vederea aplicării măsurilor judiciare impuse. Prin Legea nr. 5/2000 a fost reglementată competența Comunității Autonome în locul judecătorului pentru minori pentru faza punerii în executare (art. 45.1); de asemenea pot fi încheiate convenții cu instituții publice sau private (non-profit) în scopul de a pune în executare măsurile dispuse (art.45.3). Aceasta nu înseamnă, în orice caz, o delegare a responsabilității executării sancțiunii. Punerea în executare se face sub controlul judecătorului pentru minori (art.44) și cu respectarea principiului legalității. Prevederi speciale privesc executarea măsurilor privative de libertate (art.54-60). Prin Decretul regal 1774/2004 a fost reglementată în mod general executarea măsurilor privative de libertate, dezvoltând prevederile generale ale Legii nr. 5/2000.

2. Limitele de vârstă ale răspunderii penale

2.1. Art. 19 al noului cod penal din 1995 a stabilit ca limită pentru aplicarea deplină a prevederilor Codului Penal vârsta de 18 ani. Simultan, s-a început elaborarea unei noi legi penale privind răspunderea penală a minorilor în Spania, suspendându-se aplicarea noului prag până la intrarea în vigoare a acestui nou sistem.

Conform vechiului cod penal, 16 ani era pragul absolut de vârstă al răspunderii penale. Persoanele sub 16 ani care comiteau fapte penale nu erau responsabile penal; în fapt, ei beneficiau de o cauză a înlăturării răspunderii penale (vechiul art. 8.2 din Codul penal). Ei erau, totuși, trimiși instanțelor pentru minori (la Tribunalele Tutelare, până în 1991) iar măsurile dispuse erau calificate ca sancțiuni nepenale. Totuși, ulterior adoptării Legii nr. 4/1992, minorii sub 12 ani nu erau trimiși instanțelor pentru minori; ei erau puși direct sub supravegherea serviciilor sociale.

În prezent, cadrul legal este modificat. Mai întâi, pragul de vârstă a fost ridicat, iar după ultima reformă, jurisdicția pentru minori examinează doar faptele comise de persoanele cu vârste între 14 și 18 ani. Mai mult, vârsta de 18 ani nu mai poate fi considerată ca fiind pragul absolut de vârstă pentru răspunderea penală; atâta timp cât noul sistem este un sistem de "răspundere penală". Astfel, persoanele sub 18 ani pot fi deasemenea trase la răspundere dacă săvârșesc fapte prevăzute de legea penală. Conform noului sistem, minorii sub 14 ani sunt singurii care nu pot răspunde penal (art.4); minoritatea vârstei (18) doar previne aplicarea Codului penal pentru adulți. Minorii

³⁰ De la Cuesta, 2001c.

sub 18 ani (dar care au împlinit 14 ani) pot fi trași la răspundere, având capacitate penală³¹; într-adevăr, pentru a fi declarați responsabili, minorii trebuie să fi comis fapta cu vinovăție³² și nici o cauză de neimputabilitate sau fapt scuzabil nu trebuie să intervină. Prin urmare, prin Legea nr. 5/2000 a fost redusă până la 14 ani limita de vârstă pentru răspunderea penală³³, între 14 și 18 procedura penală și sistemul de executare având reglementări speciale privind răspunderea.

Jurisdicția minorilor își extinde competența asupra minorilor între 14 și 18 ani, reglementarea fiind distinctă de cea pentru adulți : minorii cu vârste între 16 și 18 ani pot fi supuși unei represiuni penale mult mai severe decât minorii cu vârste cuprinse între 14 și 16 ani, mai ales în cazul săvârșirii de fapte penale cu grad ridicat de pericol social (art.10). Câteodată, determinarea vârstei unei persoane poate fi dificilă. Din acest motiv, dacă există îndoieli cu privire la vârsta minorului și organul de poliție nu are suficiente elemente pentru a o determina, decizia asupra acestei probleme va fi adoptată de un judecător ordinar conform regulilor generale stabilite de Codul de procedură penală (art.2.9 din Decretul regal nr. 1774/2004).

Atingerea vârstei majoratului nu pune capăt executării măsurii impuse. Executarea măsurii se consideră încheiată când scopurile acesteia sunt atinse; dar internarea în regim închis dispusă până la împlinirea vârstei de 21 de ani va fi executată în penitenciar, în principal; aceeași regulă va fi aplicată dacă persoana va împlini 18 ani în regim închis și comportamentul său nu este conform obiectivelor propuse prin sentință ori dacă, înainte de începerea executării, cel condamnat a executat în totul sau în parte o altă sentință de condamnare cu executare sau măsura internării într-un penitenciar (art. 14). Pe de altă parte, dacă, în timpul executării măsurii, o persoană de 18 ani este pedepsită conform codului penal și simultan executarea pedepsei și a măsurii nu sunt posibile, se va acorda prioritate pedepsei; executarea pedepsei va absorbi măsurile dispuse, cu excepția măsurilor de internare și încarcerare; în acest caz, dacă judecătorul pentru minori dispune executarea măsurii, aceasta va fi executată în penitenciar și va fi însoțită de sentința executării încarcerării (art.47.7).

Art. 69 al noului Cod Penal a „pavat” calea aplicării noului sistem pentru anumite categorii de minori cu vârste până la 21 de ani (dar care au împlinit 18) care au săvârșit fapte penale. Art. 4 din Legea nr. 5/2000 a implementat noul sistem aplicat tuturor categoriilor de infracțiuni cu excepția celor cu grad ridicat de pericol social (prevăzute cu pedepse cu închisoarea mai mari de 15 ani) și a celor de terorism.

Aplicarea prevederilor art.4 a fost suspendată până în 2007 (Legea nr. 9/2002) iar ultima modificare a intervenit (Legea nr. 8/2006) după luarea în considerare a excluderii din noul sistem a infracțiunilor pedepsite cu internarea în regim închis, decizându-se în final să se limiteze sfera de aplicare al jurisdicției pentru minori asupra persoanelor cu vârste între 14 și 18 ani.

2.2. Minorii sub 14 ani care comit fapte penale nu răspund penal și vor fi tratați conform prevederilor legale și procedurilor privind protecția minorilor cuprinse în Codul Civil și în Legea nr. 1/1996 privind protecția minorilor. În consecință, art.3 din Legea nr. 5/2000 prevede ca procurorul să trimită materialul de urmărire penală autorității competente în materia protecției minorilor, pentru ca aceasta să poată promova adoptarea acelor măsuri de protecție subsumate beneficiului minorului³⁴. Fiecare autoritate publică competentă în materia protecției copiilor este obligată legal să intervină direct, imediat și efectiv în orice situație de risc sau pericol asupra condiției minorului, adoptând toate măsurile necesare și potrivite scopului educativ și interdisciplinar (art.14 din Legea nr. 1/1996). În cazurile serioase de risc asupra dezvoltării personale și sociale a minorului, separarea de familie poate fi cerută pentru a elimina influențele ce

³¹ Alastuey Dobon, 2002a, 1545.

³² Cuello Contreras, 2000, 49; Gonzales Cussac – Cuerda, Arnau, 2002, 82; totusi, Feijoo Sanchez, 2001, 24.

³³ Gonzales Cussac – Cuerda Arnau, 2002, 88; Higuera Guimera, 2002, 71.

³⁴ Lorca Martinez, 2001.

provin din mediul familial. Dacă părinții eșuează în îndeplinirea propriilor sarcini de protejare privându-l pe minor de asistența morală și materială necesară, autoritatea competentă trebuie să își asume direct și automat responsabilitatea tutellei asupra minorului, și să adopte toate măsurile necesare pentru a-i garanta protecția (art.172.1 Cod Civil).

În orice caz, intervenția trebuie să fie întotdeauna comunicată reprezentantului legal al minorului și dusă la îndeplinire conform tuturor competențelor autorităților și sub controlul procurorului și al judecătorului civil. Procurorul trebuie să fie informat cu privire la orice decizie administrativă și trebuie să verifice la fiecare 6 luni situația minorului și să propună judecătorului adoptarea oricărei măsuri necesare protecției minorului. Judecătorii civili și de familie sunt autoritățile desemnate să adopte orice fel de măsuri preventive (Art.158 Cod Civil) și să atace cu apel orice decizie administrativă.

3. Agențiile (instituțiile) specializate

Așa cum am explicat deja, procedurile penale împotriva făptuitorilor minori se desfășoară în cadrul unui proces penal (posibil este a se aprecia că acest proces are prea multe prevederi procesuale similare procesului penal desfășurat față de infractori adulți) condus de un magistrat specializat, judecătorul pentru minori. Într-adevăr, specializarea pentru diferitele instituții competente este una dintre principalele măsuri ale noului sistem stabilit în Spania prin eliminarea sistemului de tutelă, și în particular prin Legea nr. 5/2000. În acest sens, dispoziția finală nr. 4 cere specializarea judecătorilor, procurorilor și avocaților, atribuindu-le departamentelor lor obligația organizării programelor de instruire. Cursurile de specializare sunt organizate ca fiind una dintre cele mai bune metode de a garanta instruirea specializată cerută; dar poate de asemenea fi dovedită prin alte criterii obiective, cum ar fi experiența profesională în lucrul cu minorii și studiile științifice ori lucrările prezentate și publicate în această materie.

3.1. Specializarea judecătorilor

Specializarea judecătorilor pentru minori fusese deja cerută în 1995 prin legea de organizare a puterii judecătorești; prin această reglementare, pregătirea judiciară a fost completată prin cursuri de instruire în acest scop. O reformă introdusă prin Legea nr. 9/2000 (art.329.3) a întărit această cerință, stabilind o ierarhie clară în atribuirea acestor posturi. Mai întâi, magistrații este necesar să parcurgă cursurile de instruire organizate. Apoi, magistrații trebuie să fie activat cel puțin 3 ani în timpul ultimilor 5 ani în jurisdicția pentru minori. În final, în absența cerințelor menționate, regula vechimii. În orice caz, aceia care obțin un post pe această cale, înainte de a ocupa funcția, trebuie să participe la activitățile de specializare organizate de Consiliul General al Puterii Judecătorești.

3.2. Specializarea procurorilor

Specializarea procurorilor este de asemenea cerută și conform dispoziției finale nr.4 din Legea nr. 5/2000. Ministerul de Justiție nu trebuie doar să asigure ci să și organizeze, în toate Birourile Procurorilor, o secțiune specializată pentru minori.

Specializarea procurorilor este crucială, corespunzător rolului important al procurorului în procedura penală privind făptuitorii minori³⁵. Procurorul nu trebuie doar să conducă urmărirea penală, acțiunile poliției judiciare și să instrumenteze dosarul penal (art.16.1 și 23). Procurorul trebuie să garanteze drepturile minorilor, să le protejeze interesele (art.6 din Legea nr. 5/2000 și art.3.13 din Statutul Procurorului), să asigure apărarea victimei și să acționeze în interesul

³⁵ Cavero Forradelas, 1997, 73; Sancho Casajus, 2002, 137.

societății. Aceste obligații servesc aceluiași scop³⁶, fiind ușor contradictorii³⁷, îndeosebi dacă sunt concentrate asupra aceleiași persoane. Oricum, scopul de a avea doi membri diferiți din biroul Procurorului (unul care să desfășoare urmărirea penală și altul care să vegheze asupra interesului minorului) care să participe la proces nu a fost urmărit prin Legea nr. 5/2000. Cu toate acestea, cu privire la declarațiile minorului obținute în absența părinților minorului, tutorilor sau reprezentanților legali, art.17.2 impune clar participarea unui membru al biroului Procurorului, dar diferit de cel care instrumentează cazul³⁸.

Un procuror specializat pentru minori a fost numit în compunerea Curții supreme, din 2005, cu scopul de a asigura coordonarea și uniformizarea activității procurorilor pentru minori din Spania.

3.3. Specializarea cerută celorlalți participanți la procedurile penale

Prin Legea nr. 5/2000 (dispoziția finală nr.4) se cere de asemenea specializarea consilierilor legali (avocați). Consiliul General al Asociației Barourilor trebuie să adopte orice prevedere necesară care să aibă ca scop garantarea oferirii unor cursuri de instruire adecvate în toate teritoriile spaniole, pentru acei avocați care doresc să intervină în fața judecătorului pentru minori³⁹. O instruire specializată, aprobată de Consiliul General, este necesar să fie inclusă în lista avocaților autorizați să intervină ca și consilieri oficiali ai apărării în fața instanțelor pentru minori⁴⁰.

Atâta timp cât forțele de poliție sunt implicate⁴¹, dispoziția finală 3 cere Guvernului Comunităților Autonome să consolideze detașamentele specializate pentru minori ale poliției judiciare, cu scopul de a da procurorilor tot sprijinul necesar. Majoritatea forțelor poliției (cel puțin cele mai importante) au organizat unități specializate pentru a interveni în acest sector⁴².

În plus, prin Decretul Regal nr. 1774/2004 au fost reglementate cele mai importante aspecte ale intervenției poliției judiciare, care în cazul minorilor se desfășoară sub controlul procurorului (art. 2 și 3).

3.4. Serviciile sociale (ori agențiile/instituțiile similare) implicate în procedurile penale

Mai multe articole din Legea nr. 5/2000 au prevăzut clar participarea serviciilor sociale implicate în protejarea și îndreptarea minorilor. Aceasta participare are loc la executarea măsurilor (art.43-60), dar și în alte etape procesuale: adoptarea măsurilor provizorii (art.28.1 și 28.2), participarea la audieri (art.35, 41 și 42.7), dispunerea (art.7.3 și 10.4) și înlocuirea măsurii (art.13) sau la pronunțarea suspendării sentinței de executare (art.40). În ciuda importanței unei instruiți adecvate al acestui personal non-jurisdicțional⁴³, conținutul inițial al Dispozițiilor finale nr. 3 și 4, ce reglementau o nouă categorie de psihologi criminaliști, educatori și lucrători sociali, a fost modificat prin Legea nr. 9/2000 înainte de aplicarea efectivă a Legii nr. 5/2000⁴⁴.

Mai mult, procurorul poate întotdeauna să propună participarea la proces a persoanelor sau a reprezentanților instituțiilor publice sau private care pot aduce elemente noi pentru a determina interesul superior al minorului sau a se pronunța asupra oportunității măsurilor propuse (art. 30.3). Pe de-altă parte, serviciile sociale ori agențiile similare trebuie să-și dea acordul asupra măsurilor

³⁶ Tamarit Sumalla, 2001, 87.

³⁷ Gomez Colomer, 2002, 167.

³⁸ Salom Escrivá, 2002, 225.

³⁹ Ponz Momdedeu, 2002, 382.

⁴⁰ Higuera Guimera, 2003, 428.

⁴¹ Anton Barbera – Colas Turegano, 2002, 413.

⁴² Bueno Arus, 1998; Clemente, 1997; Dominguez Figueirido – Balsebre Jimenez, 1998.

⁴³ Cuello Contreras, 2000, 146.

⁴⁴ Higuera Guimera, 2003, 429.

socio-educative propuse de echipa tehnică. Într-adevăr obligația echipei tehnice este aceea de a propune o intervenție socio-educativă asupra minorului, indicând aspectele demne de luat în considerare pentru această intervenție (art. 27.2).

4. Noțiuni preliminare de procedură penală aplicabile minorilor

În acord cu temeiul interesului superior al minorului (și nu pedepsirea sau represiunea) ca principiu fundamental al intervenției asupra minorului, legea spaniolă precizează clar normele procesual penale aplicabile în cazul minorilor între 14 și 18 ani.

Astfel, prin înțelesul principiului “oportunitate reglementată”⁴⁵, chiar și înainte de deschiderea cazului, art.18 permite procurorului să decidă să nu înceapă urmărirea penală cu două condiții: dacă infracțiunea săvârșită prezintă un grad redus de pericol social și dacă nu există nici o probă că minorul ar mai fi săvârșit în trecut și alte fapte penale⁴⁶. În acest caz, dacă procurorul poate decide să nu înceapă urmărirea penală, având obligația de a transmite toate informațiile autorității pentru protecția minorilor. Deși art.18 obligă aparent autoritatea să adopte măsurile de protecție prevăzute în Legea nr. 1/1996⁴⁷, decizia de a le promova este aplicată ținând cont de situația minorului⁴⁸; confidențialitatea este, la acest nivel, redusă și insuficient controlată⁴⁹.

Potrivit art.19 împăcarea părților sau tranzacția poate de asemenea determina o întrerupere a urmăririi penale de către procuror⁵⁰. În orice caz, gravitatea faptei și alte circumstanțe atenuante (în special absența de violențe serioase sau amenințări) sunt elemente foarte importante pentru adoptarea unei asemenea decizii; mai mult, în ipoteza infracțiunilor săvârșite cu violență nu sunt incidente dispozițiile împăcării părților sau ale tranzacției⁵¹. Pe de altă parte, deși participarea victimei în această procedură este importantă, împăcarea ori tranzacția nu sunt considerate ca o manifestare a „privatizării rezoluției infracționale”⁵² și pot periclita garanțiile individuale⁵³, așa încât controversata reglementare introdusă prin art.19 din Legea nr. 5/2000⁵⁴ cere intervenția diferitelor instanțe și definește ce elemente trebuie avute în vedere cu scopul de a considera împăcarea ori tranzacția realizate și procedura ce trebuie îndeplinită.

Conform art.19.2, împăcarea intervine dacă minorul recunoaște fapta și o regretă arătând compasiune pentru victimă (ori reprezentantului legal, cu aprobarea judecătorului pentru minori), accepta⁵⁵ oferta sau nu o respinge⁵⁶. Pe de altă parte, cu scopul de a accepta tranzacția (ca o modalitate de reparare independentă de răspunderea civilă)⁵⁷, un acord al minorului de a face ceva în favoarea victimei ori a comunității este cerut; și acest acord trebuie să fie urmat de o executare efectivă. Repararea poate, de asemenea, în unele cazuri, să fie verificată și prin implementarea cu succes a activității educative propuse de echipa tehnică⁵⁸.

⁴⁵ Bueno Arus, 1997.

⁴⁶ Dolz Lago, 2002, 281.

⁴⁷ Higuera Guimera, 2003, 434.

⁴⁸ Alastuey Dobon, 2002b, 203).

⁴⁹ Landrove Diaz, 2001, 287.

⁵⁰ Bernuz Beneitez, 2001, 263; Peris Riera, 2001.

⁵¹ Tamarit Sumalla, 2002, 62.

⁵² Torres Fernandez, 2003, 89.

⁵³ Carmona Salgado, 2001, 121.

⁵⁴ Herrera Moreno, 2001, 425.

⁵⁵ Gomez Rivero, 2002, 9.

⁵⁶ Marti Sanchez, 2001, 77.

⁵⁷ Richard Gonzales, 2000,4.

⁵⁸ Într-un sens critic, corespunzător posibilei confuzii dintre repararea și măsurile ce constau în servicii comunitare ori socio-educative sarcini (a se vedea Alastuey Dobon, 2002b, 207).

Cu scopul de a obține împăcarea sau repararea, prin art.19.3 sunt încredințate echipei tehnice funcțiile de mediere între minor și victimă. Este de asemenea tot o sarcină a echipei tehnice de a-l informa pe procuror asupra acordului ce a fost încheiat și asupra obligațiilor ce trebuie îndeplinite. Cu toate acestea, încheierea investigațiilor este posibilă doar dacă împăcarea ori repararea sunt efective (inclusiv dacă repararea nu a fost posibilă în ciuda eforturilor minorului). Numai atunci procurorul va închide investigația și îi va propune judecătorului să respingă cazul.

Respingerea cazului, în baza art.19.1, poate fi și consecință unei propuneri ce vine din partea echipei tehnice dacă este în concordanță cu cel mai bun interes al minorului corespunzător timpului scurs de la comiterea faptelor, sau din cauza reacției sociale pe care faptele o determină, fiind suficient expuse ca urmare a diferitelor măsuri procesuale (art.27.4). Dacă judecătorul respinge cauza, procurorul este în măsură să pună la dispoziția agențiilor publice informații complete pentru a facilita posibilitatea intervenției necesare pentru a-l proteja pe minor.

O individualizare a procedurilor aplicate poate deriva și din îndeplinirea de către procuror a cerințelor minorilor și ale consilierilor, care – dacă măsurile propuse nu conțin o internare ori o dezincredințare absolută – se supun, fără nici o altă intervenție, unei sentințe conforme (art.32-36).

Principiul flexibilității, permite și el, o dată ce hotărârea judecătorească a fost pronunțată, să suspende executarea pe timp de 2 ani și cu posibilitatea de a impune anumite condiții (art.40) ori să suspende, să modifice ori să revoce măsurile impuse (art.13 și 51), chiar să întrerupă executarea sancțiunii penale⁵⁹.

5. Procedura de evaluare individuală

Una dintre cele mai importante noutăți ale sistemului introdus prin Legea nr. 4/1992 a fost instituirea unei echipe tehnice, compusă dintr-un psiholog, un pedagog și un lucrător social, cu obligația fundamentală de a informa procurorul și judecătorul asupra situației psihologice, pedagogice și familiale a minorului și despre mediul acestuia, evaluând elementele decisive cu scopul de a defini interesul superior al minorului și să adopte orice decizie cu privire la reabilitarea și resocializarea minorului.

În Legea nr. 5/2000 rolul echipei tehnice rămâne esențial⁶⁰: nu doar investighează și raportează situația minorului, dar explorează și oportunitatea împăcării și tranzacției (eventuala mediere între minor și victimă) și propune neurmărirea penală a cazului, în interesul minorului, dacă “interesul social” a fost suficient luat în considerare ori urmărirea este considerată inadecvată corespunzător timpului scurs de la săvârșirea faptei (art.27). Raportul echipei tehnice este necesar pentru a adopta decizii fundamentale, mai ales acelea referitoare la măsurile provizorii și finale, ordinea lor de aplicare, înlocuire, revocare sau suspendare.

Decretul Regal nr. 1774/2004 dezvoltă reglementarea intervenției echipei tehnice. Art. 4.1 stabilește că echipa tehnică va fi compusă din psihologi, educători și lucrători sociali (eventual alți profesioniști se pot alătura echipei tehnice temporar sau permanent) recrutați pentru a-l asista pe procuror și judecător, conform specializării lor. Ei sunt calificați să dea asistență profesională minorului reținut, și să medieze între minor și victimă.

Independența echipei este garantată (art.4.2) și intervine sub supravegherea procurorului și a judecătorului pentru minori. Dar rapoartele sunt întocmite aplicând criteriile strict profesionale, și trebuie să fie semnate de membrii echipei. Ele pot fi de asemenea întocmite sau completate de acele entități publice ori private care, fiind active în sfera educării minorului, cunosc de la început situația presupusului făptuitor (art. 27.6 din Legea nr. 5/2000).

⁵⁹ Mena Alvarez, 2001, 221.

⁶⁰ Dolz Lago, 2001.

Compunerea echipei tehnice este hotărâtă de administrația competentă, conform nevoilor reale. Fie Ministerul Justiției fie Comunitatea Autonomă, trebuie să garanteze că fiecare procuror va dispune de staff-ul suficient și adecvat pentru a întocmi rapoartele legale cerute în timp (art.4.4 din Decretul regal nr. 1774/2004).

6. Medierea

Una dintre funcțiile încredințate echipei tehnice este aceea de a media între minor și victimă (art.19.3 din Legea nr. 5/2000; art.4.1 II din Decretul regal nr. 1774/2004).

Medierea poate juca un rol important în faze diferite ale procedurilor (unde mai multe modalități sunt puse în vedere, în special în cazul conformării minorului cu cerințele impuse de procuror ori al împăcării cu victima) fiind reglementată prin Legea nr. 5/2000 doar în relație cu respingerea cauzei ca urmare a împăcării sau a tranzacției dintre minor și victimă⁶¹. Art. 27.3 din Legea nr. 5/2000 stabilește așadar că echipa tehnică, atâta timp cât consideră că e în interesul minorului, trebuie să exploreze toate posibilitățile concilierii și ale tranzacției și trebuie să informeze procurorul cu privire la conținutul și scopul unei posibile refaceri a activității de împăcare⁶².

Procedura medierii a fost în plus dezvoltată prin art.5 din Decretul regal nr. 1774/2004. Conform cu această nouă reglementare, procedura începe fie la inițiativa echipei tehnice (așa cum e reglementat în art. 27.3 deja explicat), fie la cererea procurorului. Acesta – luând în considerare concursul de circumstanțe, cererile avocatului minorului și inițiativa echipei tehnice – poate înceta urmărirea penală; în acest caz, procurorul va întreba echipa tehnică cu privire la oportunitatea unei soluții extrajudiciare potrivite conform cu interesul minorului și al victimei.

Dupa primirea cererii procurorului, echipa tehnică trebuie să intre în legătură cu minorul, cu reprezentantul său legal și consilierul său, cu scopul de a explica oportunitatea unei măsuri extrajudiciare, și să discute pe această temă. Dacă minorul, în prezența avocatului său, acceptă una dintre soluțiile propuse, acordul reprezentantului legal este cerut.

Dacă minorul e de acord, echipa tehnică contactează victimele pentru a cerceta voința lor (dacă cel vătămat este minor sau incapabil, este necesar avizul reprezentantului legal al acestuia, iar judecătorul pentru minori trebuie informat), pentru a lua parte la procedura medierii. Dacă victima acceptă, echipa tehnică se întâlnește și cu minorul și cu victima pentru a lua la cunoștință despre aspectele particulare ale înțelegerii de a se împăca; dacă victima refuză, înțelegerea poate fi atinsă prin alte modalități.

În final, echipa tehnică trebuie să mențină procurorul informat despre rezultatul procedurii medierii, despre înțelegerea încheiată și asupra acordului deplin ori a motivelor unui posibil eșec.

Dacă împăcarea ori repararea socială directă nu este posibilă, echipa tehnică poate propune minorului fie o măsură social-educativă ori un serviciu în folosul comunității; în acest caz, îndeplinirea deplină a compromisului și a sarcinii /serviciului are aceeași valoare ca și o împăcare sau reparare cu scopul adoptării de către procuror a deciziei închiderii dosarului. În acest caz, procurorul va solicita judecătorului respingerea cauzei.

Procedura medierii este reglementată prin art.5 din Decretul regal nr. 1774/2004 care face uneori aplicare unor situații “problematice”⁶³ de împăcare care pot interveni după aplicarea măsurilor (prevăzute în art.51.4 din Legea nr. 5/2000, fără excluderea unei fapte serioase). Și aici din nou împăcarea sau repararea pot să conducă la stingerea măsurii, dacă judecătorul – ținând

⁶¹ Peris Riera, 2001.

⁶² Elicegui Gonzales – Santibanez Gruber, 2002, 189.

⁶³ Alastuey Dobon, 2002b, 217; Tamarit Sumalla, 2002, 74.

cont de propunerea procurorului sau a consilierului minorului, și după ascultarea echipei tehnice și a reprezentantului instituției publice competente în vederea protejării minorului și a îndreptării sale – consideră că împăcarea exprimă suficient respingerea faptei minorului de către societate. Oricum, în acest caz funcțiile împăcării echipei tehnice deja explicate sunt întreprinse de obicei de instituția publică. Aceasta din urmă, odată ce minorul și-a manifestat voința de împăcare/reparare, trebuie să informeze procurorul și judecătorul pentru minori și apoi să procedeze conform procedurii din art.5 din Decretul Regal, fără introducerea nici unei alte schimbări în executarea măsurii impuse. Dacă victima e minor, autorizarea judecătorului pentru minori este cerută (art.15.1 din Decretul regal nr. 1774/2004 și art.19.6 din Legea nr. 5/2000).

7. Libertatea personală

În procedurile împotriva făptuitorilor minori restrângerea libertății intervine în cazul dispunerii măsurii reținerii în oricare dintre fazele procesului penal .

7.1 Reținerea de către poliție este reglementată de art. 17 din Legea nr. 5/2000 și art.3 din Decretul regal nr. 1774/2004. Conform acestor prevederi, reținerea se impune într-o manieră cât mai puțin prejudiciabilă, în condiții adecvate, diferite de acelea pentru persoanele peste 18 ani (art.17.2); minorii reținuți trebuie să beneficieze de asistență socială, psihologică, medicală și fizică cerută conform vârstei lor, sexului și caracteristicilor individuale.

Poliția trebuie de asemenea, să informeze imediat procurorul și reprezentantul legal al minorului, indicând locul unde minorul este ținut sub custodie, iar dacă minorul are cetățenie străină cu rezidență legală în afara Spaniei, autoritățile consulare trebuie să fie și ele informate.

Durata unei asemenea rețineri trebuie redusă la timpul necesar clarificării faptelor. În mai puțin de 24 de ore, poliția trebuie să pună minorul la dispoziția procurorului. Acesta în 48 de ore de la reținere trebuie să decidă dacă îl eliberează pe minor, ori începe urmărirea penală și trimite materialul de urmărire penală judecătorului pentru minori competent, eventual propunând luarea unei măsuri provizorii.

Minorul reținut are dreptul de a fi informat imediat și într-o maniera inteligibilă și clară asupra acuzării sale și asupra drepturilor pe care le are. Un minor reținut are toate drepturile unui adult reținut , în particular, are dreptul să vorbească confidențial cu apărătorul său înainte și după darea unei declarații (art.17.2 II) și dreptul de a se adresa instanței pentru verificarea legalitatea arestării sale (art.17.6).

Orice declarație a minorului reținut trebuie să se facă în prezența apărătorului său și în prezența părinților săi, a tutorei ori reprezentantului; dacă aceștia nu sunt de față, un reprezentant al biroului procurorului, diferit de cel care instrumentează cazul, trebuie să participe (art.17.2)⁶⁴.

7.2. În faza de urmărire penală, judecătorul pentru minori poate adopta o serie de măsuri procesuale provizorii⁶⁵: internarea, libertatea supravegheată, interzicerea de a intra în contact cu victima, cu rudele victimei ori cu alte persoane; acordarea custodiei unei persoane, familiei sau unui grup educațional. Decizia trebuie să se fundamenteze pe riscul prin care minorul poate fie să se sustragă justiției, fie să se înțeleagă cu victima (art.28.1 din Legea nr. 5/2000), și impune procurorului obligația de a audia pe apărătorul minorului și echipa tehnică. Scopul măsurilor provizorii (care pot dura până la finalul audierilor sau și în timpul apelului) este de a garanta custodia minorului și apărarea acestuia. Evident, durata măsurii provizorii este socotită ca timp petrecut din sancțiune,operând computarea pedepsei, dacă o asemenea măsură se impune în final.

⁶⁴ În sens critic, Salom Escriva, 2002, 225.

⁶⁵ Aparicio Blanco, 2000, 169; Gisbert Jorda, 2001, 103.

Internarea provizorie poate fi adoptată luând în considerare gravitatea și repercursiunile faptei și pericolul social produs. Mediul social al minorului și circumstanțele personale, la fel și urmărilor faptelor penale anterior comise de minor trebuie de asemenea luate în considerare. Judecătorul decide asupra tuturor acestora după o scurtă audiere; echipa tehnică și agențiile publice competente în protecția și îndreptarea minorului trebuie și ele să informeze judecătorul cu privire la măsurile ce se cer, ținând cont de interesul minorului și de întreaga situație. Probele pot fi de asemenea propuse în această audiere.

În mod normal, durata internării provizorii era de maxim 3 luni, dar ultima modificare (Legea nr. 8/2006) a ridicat această limită la 6 luni; această durată este hotărâtă de judecător, motivat ca urmare a cererii procurorului (art. 28.3). Internarea este aplicată în centrul desemnat de agenția publică competentă, și sub regimul de internare cerut de judecător. Prin art.29 din Decretul regal nr. 1774/2004 s-a stabilit că, în scopul de a respecta principiul prezumției de nevinovăție, programul de individualizare a sancțiunii penale va fi înlocuit de un model de intervenție conținând planul activităților adecvate caracteristicilor personale ale minorului care trebuie să fie compatibile cu regimul de internare și cu modul de evoluție a procesului.

În caz de neimputabilitate, în baza unor deficiențe mentale ori a altor circumstanțe legale definite în art.20.1-2 și 3 din Codul penal, măsurile provizorii prevăzute în Codul civil pot fi aplicate minorului. Oricum, investigarea merge mai departe și aplicarea unei măsuri terapeutice adecvate interesului minorului rămâne deschisă prin intermediul sentinței (art.29).

7.3. Restrângerea și privarea de libertate joacă un rol important în sistemul de măsuri, considerat de doctrină “sancțiune punitivă”⁶⁶ sau “pedeapsă juvenilă”⁶⁷. Oricum, așa cum Landrove Diaz (2001, 160) statuează, fiind formal sancțiuni penale, aceste măsuri au din punct de vedere material o natură sancționatorie-educativă⁶⁸.

Lista măsurilor este largă și include următoarele⁶⁹: diferite tipuri de internări terapeutice obișnuite (în regim închis, semi-deschis și deschis); tratament ambulatoriu; vizitarea unui centru de zi; arest de week-end; libertate supravegheată (eventual cu supraveghere intensivă); interzicerea de a intra în contact cu sau în comunicare cu victima, rudele victimei sau cu alte persoane; custodia unui grup familial sau educativ; servicii comunitare; avertismente; sarcini socio-educative; reținerea permisului de conducere auto sau pentru motocicletă; revocarea licenței de a vâna, sau de port-armă; interzicerea de a mai lua parte la alegeri politice ori de a mai ocupa o funcție publică (art.7.1).

Măsurile, în general, nu pot depăși (art.9.3) doi ani (serviciul în folosul comunității: 100 de ore; arestul de weekend : 8 weekend-uri). Măsurile de internare sunt împărțite în două perioade : internarea și libertatea supravegheată. Echipa tehnică sfătuiește asupra conținutului fiecărei perioade, iar judecătorul decide asupra duratei fiecărei perioade.

Sunt prevăzute, de asemenea, și câteva cazuri speciale de aplicare a acestor măsuri, după cum urmează (art.10):

a). împotriva minorilor care au peste 16 ani și au comis fie infracțiuni cu grad ridicat de pericol social, fie infracțiuni săvârșite cu violență sau de vătămare corporală, precum și față de minorii care au săvârșit infracțiuni în grup sau aparțin unei organizații criminale ori s-au asociat în vederea săvârșirii de infracțiuni, se pot dispune măsuri până la 6 ani (200 de ore în caz de serviciu în folosul comunității, și până la 16 week-end-uri de arest); dacă minorul are vârsta cuprinsă între 14 și 15 ani, măsurile se vor limita la maxim 3 ani; 150 de ore în folosul comunității, și până la 12

⁶⁶ Sanchez Garcia De Paz, 2000.

⁶⁷ Cerezo Mir, 2001, 1094; Garcia Perez, 2000, 686; Etxebarria Zarabeita, 2001b, 32.

⁶⁸ A se vedea și Gonzalez Cussac – Cuerda Arnau, 2002, 103-105.

⁶⁹ Abel Souto, 2002, 105; Carmona Salgado, 2002, 917; Munoz Oya, 2001, 185.

week-end-uri în arest. În cazuri extrem de serioase (și recidiva este întotdeauna considerată astfel) internarea se va realiza într-un regim închis pentru 1-6 ani (excluzând toate întreruperile din anul de dinainte de executarea propriu-zisă) și libertatea supravegheată cu asistența educativă pentru următorii 5 ani;

b).prin Legea nr. 7/2000 s-a introdus un sistem particular pentru infracțiunile grave și terorism; acest sistem a fost reformat din nou în 2006; astfel, în cazul infracțiunilor cu grad ridicat de pericol social (omoruri, răpiri, agresiuni sexuale violente, terorism și în general infracțiunile pentru care în Codul penal sunt prevăzute pedepse cu închisoarea de 15 ani sau mai mare);

- dacă sunt comise de minori de 16 ani, se aplica o internare în regim închis (1-5 ani) urmată de libertate supravegheată (până la 3 ani și mai mult);

- dacă sunt comise de cei de peste 16 ani, internarea în regim închis (de la 1 la 8 ani) va fi urmată de libertate supravegheată (de până la 5 ani și mai mult) și măsurile nu vor fi înlocuite, suspendate sau revocate până când jumătatea perioadei de internare nu a trecut;

- în cazul infracțiunilor de terorism, conform cu pericolul social al faptei, numărul faptelor comise și circumstanțele personale ale făptuitorului, judecătorul va putea de asemenea dispune și interzicerea unor drepturi civile: de a mai lua parte la alegeri politice ori de a ocupa o funcție publică (4-15 ani); o asemenea măsură trebuie să fie aplicată după internare.

Toate aceste criterii trebuie să fie aplicate chiar dacă minorul răspunde penal pentru o pluralitate de infracțiuni, iar măsurile vor fi executate conform ordinii stabilite în art.47(3); însă dacă infracțiunile sunt concurente sau continue, judecătorul va lua ca și punct de reper infracțiunea cea mai gravă comisă. In caz de pluralitate de infracțiuni, dacă una sau mai multe constituie o infracțiune gravă sau de terorism, internării în regim închis i se poate adăuga un spor de până la 10 ani pentru cei cu vârsta între 16 și 17 ani și până la 6 ani pentru cei sub 16 ani (art.11).

În orice caz, criteriile generale în dispunerea unei sancțiuni sunt următoarele:

- judecătorul pentru minori nu poate să dispună măsuri mai severe decât cele pe care le cere fie procurorul, fie persoana vătămată⁷⁰;

- pentru infracțiuni cu un grad redus de pericol social, pot fi aplicate doar libertatea supravegheată (până la 6 luni), avertismentul, arestul de week-end (până la 4 week-end-uri), serviciul comunitar (până la 50 de ore), ridicarea licenței (până la 1 an) și interzicerea de a intra în contact ori în comunicare cu victima, cu rudele victimei sau cu alte persoane, ori sarcini socio-educative (până la 6 luni) (art.9.1);

- măsura internării nu poate depăși duratele pedepselor cu închisoarea stabilite de Codul penal pentru aceeași faptă săvârșită de către un adult (art.8). Pot fi supuși unui regim închis doar minorii responsabili penal 1) fie de fapte cu grad ridicat de pericol social; 2) fie de fapte mai puțin grave comise cu violență sau prin constrângere ce au ca urmare un pericol iminent pentru viața ori integritatea corporală a altora; 3) fie fapte comise în participație penală ori dacă minorul s-a asociat în vederea săvârșirii de infracțiuni sau e membru al unei organizații constituite în acest scop.

Reglementarea internării într-un regim închis este, în orice caz, în principiu de natură represivă⁷¹.

În cazurile de boli mentale sau alte cauze de înlăturare a răspunderii penale a minorului, internarea medicală sau tratamentul ambulatoriu sunt singurele măsuri admise, și ele ar trebui dispuse luând în considerare riscul sau pericolul reprezentat de minor (art.9.5).

Cu scopul de a dispune măsura corespunzătoare (art.7.3) modelul adoptat prin Legea nr. 5/2000 deschide un câmp larg aprecierii judiciare⁷². Astfel, flexibilitatea măsurii este mult mai

⁷⁰ Cervello Donderis Colas Toregano, 2002, 130.

⁷¹ Cuello Contreras, 2000,45.

⁷² Gonzales Cussac – Cuerda Arnau, 2002, 105.

mare decât în procedurile pentru adulți⁷³ iar judecătorul pentru minori trebuie să ia în considerare nu doar conduita minorului, ci și recomandările echipei tehnice asupra vârstei minorului, condițiile familiale, sociale precum și personalitatea acestuia. Instituțiile publice competente pentru protecția și reeducarea minorilor pot de asemenea face recomandări judecătorului asupra acestor aspecte. Chiar dacă prevenția generală și pedepsirea sunt prezente într-un anumit sens, criteriul prevenirii speciale prevalează⁷⁴.

Disponerea a mai multe măsuri de naturi diferite pentru aceeași rezoluție infracțională este posibilă, dacă apare să fie potrivită principiului interesului superior al minorului. Dacă două sau mai multe măsuri de aceeași natură impuse în rezoluții diferite trebuie să fie executate în același timp, judecătorul le va cumula, dar durata totală nu va depăși dublul celei mai mari pedepse. Mai mult, dacă diferitele măsuri pronunțate nu pot fi simultan aplicate, judecătorul le poate înlocui pe toate (sau o parte din ele) ori poate indica ordinea aplicării lor începând cu măsura internării. Înăuntrul acestei categorii, executarea unei internări terapeutice va avea prioritate peste regimul închis (art.47). Judecătorilor le este permis, oricum, să stabilească o altă ordine dacă o consideră mai potrivită interesului superior al minorului (art.47.5e); judecătorul poate de asemenea, pe timpul executării să înlocuiască, să suspende, să revoce sau să pună capăt unei măsuri “în orice moment”, conform cu interesul superior al minorului și dacă interesul social pentru comportamentul minorului a fost suficient exprimat (art.13).

Măsurile (sub 2 ani) pot beneficia de suspendarea condiționată a executării (art.40)⁷⁵. Pe timpul suspendării condiționate minorul poate fi pus sub libertate supravegheată sau judecătorul poate dispune activități socio-terapeutice (dacă e cazul și cu participarea părinților sau a tutorilor), dacă e recomandată de echipa tehnică sau de instituția publică competentă să protejeze minorul și să-l reeduce. O suspendare condiționată a măsurii cere nu doar îndeplinirea condițiilor judiciare, ci și absența oricărei alte condamnări în timpul perioadei de probă, și angajamentul minorului de a nu mai săvârși altă faptă.

Punerea în executare a acestor măsuri⁷⁶ se află în competența Comunității autonome respective (art.45); activitatea de executare este plasată sub controlul judecătorului pentru minori (art.44) și se desfășoară conform principiului legalității (art.43). Comunitățile autonome execută măsurile direct sau prin intermediul contractelor cu alte instituții non-profit publice sau private (art.45); un specialist este desemnat (art.46.3) să își asume responsabilitatea pentru a supraveghea executarea măsurii aplicate și să raporteze periodic judecătorului, procurorului și avocatului minorului asupra îndeplinirii măsurii de către minor și asupra progresului acestuia (art.49).

Prevederi speciale sunt stabilite în ceea ce privește tratamentul minorilor care evadează în timpul executării măsurii (art.50).

Cu privire la executarea măsurii internării⁷⁷, prevederile speciale incluse în art.54-60 din Legea nr. 5/2000 sunt dezvoltate prin art.23 și art.85 din Decretul regal nr. 1774/2004.

Instituția “plasamentului” este reglementată pentru regimul sancționator aplicabil minorilor, fiind de o mai mare aplicare comparativ cu regimul procesual aplicabil infractorilor majori⁷⁸. Astfel, minorii trebuie ținuti în instituții apropiate domiciliului lor, dar judecătorul poate decide altfel dacă este în interesul minorului; minorii care s-au asociat pentru săvârșirea de infracțiuni, sau care aparțin unor organizații infracționale nu pot executa măsura în același loc (art.46.3).

⁷³ Tamarit Sumalla, 2001, 77.

⁷⁴ Cadena Serrano, 2002, 93.

⁷⁵ Alastuey Dobon, 2002b, 210.

⁷⁶ Guinarte Cabada, 2004, 405; Lopez Martin – Dolera Carrillo, 2002, 141; San Martín Larrinoa, 2001, 141.

⁷⁷ Lopez Cabello, 2001, 155.

⁷⁸ Ortiz Gonzales, 2001, 191.

Executarea internării e compusă din două perioade : internarea efectivă și libertatea supravegheată (art.7.2). Internarea efectivă trebuie să se realizeze în centre specifice, organizate de Comunitatea autonomă, direct sau prin angajamente cu alte instituții publice sau private non-profit. Aceste centre sunt diferite față de acelea prevăzute de legislația penitenciară de executare a pedepselor și a măsurilor provizorii de restrângere a libertății impuse persoanelor ce au împlinit deja 18 ani. Măsurile dispuse în cazul infracțiunilor de terorism trebuie, totuși, să fie executate sub controlul specializat al personalului și în centre ale Audienței Naționale (National Audience/Audiencia Nacional), stabilite prin Hotărâre de Guvern, direct sau prin contracte cu Comunitățile Autonome (Art.54.1).

Conform art.55, resocializarea este un principiu fundamental. De aceea, conform art.56 sunt garantate toate acele drepturi ale deținuților care nu au fost interzise prin hotărârea de condamnare, iar art.55.2 cere ca viața din interiorul centrului trebuie să fie organizată într-un mod similar celui din exterior, încercând să reducă efectele negative pe care internarea le poate produce asupra minorului sau asupra familiei sale, prin promovarea unor contacte sociale și familiale, colaborarea și participarea instituțiilor publice și private (în special, cele mai apropiate geografic și cultural) în procesul integrării sociale a minorului. Minorii au întotdeauna dreptul să fie informați prin aducerea la cunoștință într-o scriere și limba pe care să o înțeleagă asupra drepturilor lor, sarcinilor și asupra oricăror alte aspecte ale regulilor din centre; ei au de asemenea dreptul la petiționare, dreptul de a adresa plângeri, de a ataca hotărârea (de a o apela).

Art.45-52 din Decretul regal nr. 1774/2004 stabilește o reglementare completă în ceea ce privește modurile ordinare și extraordinare de plecare și liberare. Minorii în regim deschis sau semi-deschis pot beneficia în mod obișnuit de permisiu începând de la 30 de zile (regim deschis) până la 20 de zile (regim semi-deschis) în fiecare semestru (fiecare permisie neputând depăși 15 zile). Chiar și minorii din regimul închis vor putea beneficia de aceste permisiu după ce au ispășit o treime din durata internării, conform evoluției personale și procesului social de reintegrare; în acest caz, fiecare permisie nu va depăși 4 zile, durata totală pe an fiind fixată la 12 zile, iar judecătorul pentru minori competent trebuie să își dea acordul (art.25 din Decretul regal nr. 1774/2004). Pe de altă parte, minorii în regim deschis pot părăsi stabilimentul în mod obișnuit în fiecare week-end de vineri de la ora 4 p.m. până duminică la ora 8 p.m. (cu adăugarea a 24 de ore, dacă vineri și luni sunt zile de sărbătoare). Minorii în regim semi-deschis beneficiază de un week-end de permisie în fiecare lună, și după ce au ispășit o treime din durata internării, 2 permisiu pe lună; în aceleași condiții minorii în regim închis pot fi autorizați cu o permisie de un week-end pe lună (art.46). În mod extraordinar (până la 4 zile) și permisiile planificate sunt posibile, pentru maxim 48 de ore (art.47-48, la fel ca și convorbirile telefonice și scrisorile; ca și vizitele conjugale, (cel puțin una pe lună, minim o oră este rezervată aceluia care nu pot beneficia de permisiu pe durata unei perioade mai mare de o lună; și primirea de pachete („parcels”) este aprobată de asemenea (art.40-44).

Fiecare centru trebuie să aibă un regulament interior, așa cum este prevăzut în art.30 din Decretul regal nr. 1774/2004, și trebuie organizat în sectoare adecvate vârstei, nevoilor maturității și capacităților sociale ale minorului internat. Minorii au dreptul la educație, instruire, asistență religioasă și medicală (art.37-39); o dată ce au atins vârsta minimă pentru a munci, au dreptul de a efectua o activitate remunerată (sub intervenția legală a protecției sociale și în limitele necesităților instituțiilor publice); reguli speciale sunt stabilite în funcție de natura activității de muncă și în funcție de condițiile ce trebuie îndeplinite în cazul lucrătorilor sub 18 ani (Art.53). Acei minori ce au nevoie de o protecție specială vor fi separați de aceia care ar putea reprezenta un pericol sau un risc pentru ei. Mamelor le va fi permis de către judecătorul pentru minori să își țină copiii (cu vârste de până la 3 ani) cu ele dacă se constată de către instituțiile publice că nu ar putea reprezenta un risc pentru ei.

Reguli disciplinare și reguli privitoare la supraveghere și pază sunt foarte importante pentru viața din centru. Astfel, prevederile Legii nr. 5/2000 (art.59) privind securitatea sunt dezvoltate în Decretul regal nr. 1774/2004, unde supravegherea, paza și metodele sunt reglementate în mod special. Prevederi privind regimul disciplinar (art.60) sunt de asemenea detaliate în art.59-85 din acest act normativ.

Cadrul legal stabilit pentru regimul disciplinar:

- definește abaterile disciplinare clasificate pe trei niveluri : foarte grave, grave și ușoare (art.61-64)

- reproduce sancțiunile disciplinare reglementate în Legea nr. 5/2000 (Art.60.3): separarea de grup (în cazurile de agresiune, violență sau încălcarea gravă a regulilor vieții în comun), separarea în timpul week-end-urilor, restrângerea permisiilor de week-end, privarea de alte permisi, privarea de a participa la activitățile de petrecere a timpului liber

- stabilește regulile de impunere și de orientare a executării, și a procedurii de disciplină.

Demnitatea personală, dreptul la hrană, dreptul la o educație obligatorie, dreptul la vizită și dreptul de a comunica sunt întotdeauna garantate pentru minori (art.60.1 din Legea nr. 5/2000). Dreptul de ataca (apela) orice decizie disciplinară (fie în scris, fie oral) în fața judecătorului pentru minori (art.60.7) este de asemenea garantat.

Sancțiunile disciplinare pot fi întotdeauna reduse ori suspendate, iar împăcarea cu victima, restituirea, repararea și dezvoltarea activităților întreprinse în beneficiul colectivității centrului, când sunt asumate, vor fi în special luate în considerare cu scopul de a încheia procedura disciplinară ori de a lăsa fără efect sancțiunile impuse (art.60.5 din Decretul regal nr. 1774/2004).

8. Garanții ale protecției minorilor

8.1. Asistența afectivă și/ori psihologică

Dreptul minorului la asistență psihologică și afectivă în timpul privării de libertate provizorii și urmării penale sunt clar reglementat prin Legea nr. 5/2000; însă, nici o prevedere nu se referă la drepturile și limitările persoanelor care pot interveni în cadrul procedurilor. Doar art. 22.1 din Legea nr. 5/2000 recunoaște acest drept în cursul procedurilor penale printr-o referire la prezența părinților sau a oricărei alte persoane menționate de minor, sub autorizarea judecătorului. Pe de-altă parte, conform art.4.1 II din Decretul regal nr. 1774/2004, echipa tehnică are sarcina de a-i acorda asistență profesională minorului.

Când tratamentul psihologic este potrivit, corespunzător caracteristicilor specifice minorului care poate fi afectat de pedeapsa penală, este posibil să se dispună acele măsuri provizorii pe care Codul civil le pune în vedere (art.29). Acestea vor fi urmate în mod normal de impunerea unor măsuri terapeutice (tratament terapeutic sau ambulatoriu) în hotărârea judecătorească (Art.29); tratamentul ambulatoriu este impus în special pentru acei minori care suferă de tulburări psihologice, dar care nu necesită internare.

8.2. Prevenirea dezvăluirii identității infractorului minor.

Art.35.2 din Legea nr. 5/2000 stabilește că mass-media nu poate obține sau realiza poze minorului sau orice altă informație care i-ar dezvălui identitatea. Judecătorul și procurorul sunt obligați legal să aplice cu strictețe această regulă obligatorie; fiecare participant la proceduri este de asemenea obligat să respecte dreptul minorului la confidențialitate și nu poate difuza nici o informație personală sau orice alte informații incluse în dosar.

8.3. Alte măsuri

Pe de-altă parte, audierile sunt publice, ca regulă generală⁷⁹, dar dacă e în interesul minorului sau al victimei, art.35.2 autorizează judecătorul să permită accesul publicului în sală. Mai mult, art.37.3 din Legea nr. 5/2000 a prevăzut și protejarea martorilor sau a experților. Judecătorul este în măsură să ceară minorului să nu fie de față la audierea temporară dacă din oficiu sau la cererea părților, el consideră că este în interesul superior al minorului.

9. Concluzii

Prin Legea nr. 5/2000 a fost introdus în Spania un nou sistem de sancționare a infractorilor minori, reglementând toate aspectele relevante, inclusiv procedura penală. Au fost reglementate norme procesuale similare desfășurării proceselor penale intentate persoanelor adulte, existând însă și remarcabile diferențe. De exemplu, în această materie posibilitățile de diversificare sunt foarte largi comparativ cu aspectele din procedura pentru adulți, strict supuse principiului legalității urmăririi penale. Întărirea rolului echipei tehnice reprezintă un aspect pozitiv, chiar dacă puternice accente ar mai fi trebuit puse asupra îmbunătățirii comunicării dintre echipa tehnică și judecător.

Privitor la aspectele critice asupra procedurii penale, se pot remarca următoarele:

- procurorului i-au fost acordate atribuții mult prea complexe;
- limitări importante în privința participării victimelor;
- măsuri preventive prea restrictive : în special, durata internării preventive poate fi, în practică, prea lungă;
- absența unei reguli administrative de executare a stagiului;
- lipsa unei investiții suficiente în structurile și facilitățile, lipsa responsabilității atât a Guvernului, cât și a Comunității Autonome.

Unele dintre aceste critici au primit progresiv un răspuns. Astfel, prin Legea nr. 15/2003, s-a modificat art. 25, permițându-i-se persoanei vătămate să participe activ în procesul penal pentru minori; prin Decretul regal nr. 1774/2004 a fost dezvoltat cadrul legal instituit prin Legea nr. 5/2000; de asemenea, noua reformă survenită în 2006 a introdus o dispoziție adițională specifică în scopul de a asigura evaluarea (după 5 ani!) a costurilor și a sarcinilor impuse Comunităților Autonome prin Legea nr. 5/2000.

Cu toate acestea, cele mai criticate aspecte ale noii reglementări au privit suspendarea posibilității de a mai fi aplicată procedura derogatorie tinerilor cu vârste între 18 și 21 de ani. De asemenea, au fost criticate modificările introduse prin Legea nr. 7/2000 privind infracțiunile grave și de terorism. În special, urmărirea penală a minorilor sub 18 ani acuzați de infracțiuni de terorism înaintea Audienței Naționale (National Audience/Audiencia Nacional) este considerată ca fiind identică cu procedura aplicabilă adulților.

Modificările succesive intervenite de la intrarea în vigoare a Legii nr. 5/2000 au accentuat aspectele represive ale noului sistem. Prin Legea nr. 15/2003 o nouă Dispoziție Adițională (a 6-a) a fost introdusă promovând aplicarea măsurilor orientate către o mai aspră și mai eficientă sancționare a celor mai grave infracțiuni. De asemenea, a fost autorizată prelungirea duratei internării, consolidându-se sistemul măsurilor de securitate în centrele de executare și posibilitatea transferului condamnaților în penitenciare de îndată ce au împlinit vârsta de 18 ani.

În același mod, ultima modificare aprobată de Parlament (Legea nr. 8/2006) procedează către o semnificativă revizuire a celor mai importante aspecte ale reglementării legale cu scopul :

---

⁷⁹ Tome Garcia, 2001, 176.

- de a introduce noi măsuri, cum ar fi interzicerea de a intra în contact ori în legătură cu victima, cu rudele victimei sau cu alte persoane;
- de a consolida și recunoaște drepturile victimei;
- de a exclude aplicarea sistemului pentru minori persoanelor mai mari de 18 ani, în principal;
  - de a asigura o proporționalitate între sancțiuni și gravitatea sancțiunilor;
  - de a deschide noi posibilități ale impunerii tratamentului în centre educaționale închise;
  - de a extinde limitele internării (nu doar impuse ca sancțiune, ci și ca măsura de prevenție) în cazurile cele mai serioase, și
  - de a permite executarea măsurilor de internare în penitenciare de îndată ce minorul a împlinit 18 ani.

Sporirea infracțiunilor comise de minori este presupusă a fi esențială ca justificare pentru evoluția regretabilă care a transformat scopurile inițiale ale sistemului aprobat în ianuarie 2000. Mai mult, perspectivele nu pot fi optimiste în această materie : în fapt, în loc de a pune accentul pe interesul minorului (educația și resocializarea sa), ultima modificare preferă în mod clar să urmărească creșterea (sporirea) tendinței unei represiuni penale bazată mai cu seamă pe o viziune lipsită de perspective a apărării sociale.

Surse legale:

- Legea protecției legale a minorilor din 1996
- Legea organică 4/1992
- Legea organică 5/2000
- Legea organică 7/2000
- Decretul Regal 1774/2004
- Legea organică 9/2002
- Legea organică 1/1996